

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
NELJAKÜMNE KOLMANDA ISTUNGI
PROTOKOLL**

Tallinnas

15. mail 2009

**Kohalviibijad
KHNi liikmed:**

Märt Rask, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Andra Pärsimägi, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Tiina Pappel, Tallinna Halduskohtu kohtunik
Indrek Teder, Õiguskantsler
Urmes Reinsalu, Riigikogu liige (lahkus 13.40)
Urmes Reinola, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik, asendusliige
Tambet Tampuu, Riigikohtu kohtunik
Norman Aas, Riigi peaprokurör (lahkus 14.09)

Teised osalejad:

Igor Amann, Tallinna Ringkonnakohtu esimees
Helve Särgava, Harju Maakohtu esimees (lahkus 13.40)
Donald Kiidjärv, Tartu Maakohtu esimees
Rubo Kikerpill, Pärnu Maakohtu esimees
Pavel Gontšarov, Viru Maakohtu esimees (lahkus 13.40)
Villem Lapimaa, Tallinna Halduskohtu esimees (lahkus 14.25)
Rein Lang, Justiitsminister (lahkus 13.20)
Marko Aavik, Justiitsministeeriumi asekancler (lahkus 13.40)
Gerly Kiipsaar, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Kadri Roos, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Küllu Luha, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse referent (lahkus 15.16)
Stella Johanson, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Timo Ligi, Justiitsministeeriumi lepinguline konsultant
Karin Migur, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna sekretär-
asjaajaja

**Juhatas:
Protokollis:**

Märt Rask, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Karin Migur, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna sekretär-
asjaajaja

Algus 12.00
Lõpp 15.13

Päevakord:

1. Eelmise istungi protokollki kinnitamine
2. Informatsioon eelarvekärbete kohta
3. Ülevaade koormuspunktide rakendamisest
4. Keskmise kohtuasja maksumus 2008. a esimese ja teise astme kohtus
5. *kohus.ee* meiliaadresside kasutusele võtmine
6. Ülevaade Riigikohtu esimehe ettekandest Riigikogu ees 4. juunil
7. Erakorralise kohtunike täiskogu korraldusest
8. Tallinna Ringkonnakohtu ja Tallinna Halduskohtu kodukordade muudatused

Rask: Alustame kohtute haldamise nõukoja korralise istungiga. Meil on välja pakutud päevakord, mis koosneb kaheksast punktist. Varem väljasaadetud päevakorras on tehtud järjekorramuudatused. Kas kellelgi on täiendusi või muudatusettepanekuid päevakorra kohta? Nii kaua kui mõtlete, põhjendan

järjekorra muutmist sellega, et eelarvekärbete küsimus on väga oluline ja selle arutamise juures saab viibida ka minister. Hilisemad punktid võib-olla ei ole nii tähtsad just sellest aspektist, kas minister saab osa võtta või mitte. Kas on ettepanekuid?

Teder: Kui Justiitsministeerium saadab KHNI materjale, siis Justiitsministeerium peaks otsustama, kas see on AK või mitte.

Rask: Küsimus selles, kas KHNI materjalid on ametkondlikuks kasutamiseks?

Lang: Meie oleme avalikustamise poolt. Ja ei ole AK märget peale pannud.

Aavik: Hetkel on kõik KHNI materjalid alati olnud avalikud.

Teder: Kui templit ei ole, siis järelkult on avalik.

Rask: Kas KHNI liikmetel on ettepanekuid selle praktika muutmiseks? Siiamaani ei ole meil olnud probleeme sellest, et materjalid on kätte toimetatud avalikult ja neid on ka käsitletud kui avalikult kätte toimetatud materjale. Kui näiteks tuleb teabenõue Postimehelt või ükskõik kellelt, siis see materjal antakse kätte.

Jätame selle probleemi meelde. Võimalik, et mõnikord, kus otsustused on väga toored või ajakirjanduslik käsitlus ei aita lõppotsusele jõudmisele kaasa, on mõistlik mitte seda avaldada.

Teder: Ma mõtlen just poolikut küsimust.

Rask: Kui ettepanekuid ei ole siis võtame päevakorra sellisel kujul, nagu see meile esitatud on viimases redaktsioonis, tänase töö aluseks.

1. Eelmise istungi protokoll kinnitamine.

Rask: Kas KHNI liikmetel on parandusi või ettepanekuid eelmise istungi protokoll täiendamiseks, muutmiseks? Ei paista olema. Siis on see päevakorra punkt läbitud. Üks märkus – saatsin selle ka – keelelist korrektoori oleks ilmselt mõistlik teha juba protokoll koostamise käigus. Käändelõppude panemine ja lauseehituse korrigeerimine ilmselt ei ole kellegi esineja stiili väga suur muudatus. Muidu võib tekkida selline olukord, et unustame protokollis eesti keele täiesti ära. Millal neid keeleliselt toimetama hakatakse, on tuleviku küsimus. Seetõttu võiks tulevikus keeleprobleemile tähelepanu pöörata. Me ei ole teinud keelelisi redaktsiooni küsimusi protokoll kinnitamisel, aga tulevikus võiks seda alustada.

Protokoll kinnitamine

Poolt: 8

Otsus: Eelmise istungi protokoll on kinnitatud.

2. Informatsioon eelarvekärbete kohta

Rask: Selle kohta on välja jagatud memo ja meil on kohal justiitsminister isiklikult. Mul on ettepanek seda päevakorrapunkti käsitleda selliselt, et kõigepealt anda sõna justiitsministrile asjaolude selgitamiseks. Siis esitada justiitsministrile ja ministeeriumi ametnikele küsimused. Nende ettepanekute ja küsimuste pinnalt sõnastada küsimus, mida KHN peaks selles situatsioonis tegema. Suhteliselt keeruline on selle memo põhjal midagi ütelda. Kui me suudame sõnastada küsimuse, millisele seisukohale võiks asuda KHN, siis me viime läbi hääletuse. Mul on ettepanek viia hääletus läbi selliselt, et iga KHNI liige ütleb oma poolt ja vastu argumendid ja lõpuks väljendab ka arvamust KHNI võimaliku tegutsemise kohta.

Ollakse sellise menetluskorraga nõus? Anname siis sõna ministrile.

Lang: Aitäh, lugupeetud juhataja. Ma ei tea, kui palju sa mulle nüüd aega annad, aga üritan rääkida nii palju üldiselt kui vähegi võimalik on.

Eesti riigil on väga raske aeg. Eesti majandusel, Euroopa ja kogu maailmamajandusel on raske aeg. Aga Eesti majandusel seoses sellega, et ta on niivõrd avatud, on eriliselt raske aeg. Lisaks sellele kummitab meid veel üks tärmin, mis on 1. jaanuar 2011, millise oleme me võtnud endale eesmärgiks minna üle eurole. See tähendab omakorda, et meil on tarvis mahtuda teatavatesse kriteeriumidesse. Nendest kõige olulisemad on eelarvedefitsiit ja teiseks inflatsiooni määr. Jätame selle teise praegu kõrvale ja räägime üksnes ja ainult eelarvedefitsiidist.

Tänane EL majapidamine näitab seda, et 27-st liikmesriigist mahub Maastrichti 3 % defitsiidi kriteeriumisse 5 riiki, nende hulgas Eesti. Kõik ülejäänud on uhkelt sealt üle. Rekordi on püstitanud Iirimaa, kus eelarve defitsiit on tänase päeva seisuga 12 %.

Meie oleme teinud otsa lahti - esimene EL liikmesriik, kes tegi negatiivse lisaelarve. Tänaseks on täpselt samad protsessid käimas praktiliselt kõigis EU liikmesriikides. Võib-olla erandiks on siin Soome, kes on tänaseks deklareerinud oma valitsuse suu läbi, et nemad kulusid kärpima ei hakka ja võtavad 30 miljardit eurot laenu. Juhin tähelepanu, tegemist on eurotsooni liikmesmaaga. Nii et see tõenäoliselt viib nad uhkesti ka ülemäärase defitsiidi menetlusse.

Veel üks kord – kui meil on tahe euro kasutusele võtta, mis on tegelikult kogu selle majandusliku usaldusväärsuse taastamise eelduseks, siis meie ei saa endale lubada kõigi riigi poolt kogutud reservide kasutusele võtmist.

Sellega seoses jääb üle ainult kärpida riigieelarvet. Riigieelarve kärpimisele tuleb omakorda veel surve sealt kaudu, et Maastrichti 3% eelarve defitsiit ei tähenda mitte üksnes riigieelarve tasakaalu, vaid kogu avaliku sektori tasakaalu, mis Eestis tähendab omakorda seda, et sinna konsolideeritakse kõik kohalikud omavalitsused ning kõik riigi finantseerimisel olevad sihtasutused. Ja ka teatud äriühingud, kelle ainsaks tarbijaks on riik ja selles osas on kõige suurem mõjur Riigi Kinnisvara AS.

Kõige suurem risk on loomulikult kohalikud omavalitsused, kuna Eesti kohalikud omavalitsused on autonoomsed. Nendel on õigus ise otsustada, kui palju nad enda tegevust finantseerivad laenurahaga, millised kohustused nad omale võtavad. Seadus on küll seadnud sellele mingisuguse piiri, aga kui oleme ausad, siis seadusega kehtestatud piiridest on ka üle mindud. Nende korralde kutsumiseks valituse käes erilisi hoobasid pole.

Teisisõnu - selleks, et mahtuda 3 % eelarve defitsiidi piiridesse, tuleks juba kärbitud eelarvest leida omakorda 5,5 miljardi krooni võrra kokkuhoidu. Mis ei tähenda seda, et see kõik oleks lõige, vaid see 5,5 miljardit võib endas sisaldada ka täiendavaid tulusid. Selle kohta olete te ilmselt kõik lehest lugenud, et on igasuguseid huvitavaid ideid alates metsamaade müümisest, Kyoto protokolliga eraldatud saastekvootide müümisest jne. Eks selle kõigega ka valitsus jõudumööda tegeleb.

Valitsus on tänasel päeval kokku leppinud selles, et alates 1. juulist kärbitakse ministeeriumite keskparaadi töötajate palka solidaarselt 8 %, see on siis teisest poolaastast. Ehk siis 4% kehtivast eelarvest. See hõlmab mitte ainult avalikke teenistujaid vaid ka ministrit, millise ettepaneku valitsus parlamendile loodetavasti ka järgmisel nädalal ära vormistab. Oleme saanud kirjalikult selle kohta ka vabariigi presidendi seisukoha – tema soovib täpselt samamoodi oma palka 8% vähendada. Eelmisel valitsuse istungil ütles sama suulises vormis lugupeetud õiguskantsler. Riigikontrolöri seisukohta ma ei tea, ma ei ole seda kirja lugenud, aga riigikontrolör on saatnud vastava kirja rahandusministrile. Aga ma saan aru, et tema seisukoht on täpselt samasugune.

Lisaks sellele on valitus otsustanud, et kõigi ministeeriumide tegevuskulud vähendatakse 11,8 % teisel poolaastal, ehk kogu kehtivast eelarvest 5,9 %. Tegevuskulud omakorda jagunevad majanduskuludeks ja personalikuludeks ja selles kärpes on igal ministeeriumil õigus ise otsustada, milliseid kulusid ta kärbib. Kas ta IT kulusid, remondikulusid, investeringukulusid, mis on juba reeglina kõik esimese lisaeelarvega läinud, või läheb ka seal palgafonti kallale – see on igaühe enda otsus.

Üks tähelepanek veel – see kärbe ei puuduta välisvahendite kaasfinantseerimist, mis Justiitsministeeriumi puhul on marginaalne. Võib-olla Marko teab, mis summa see on. Justiitsminister on Rahandusministeeriumile välja pakkunud, et kuna meil ei ole mingisuguseid muid kulusid peale palkade ja üüride ning kõik muud tegevuskulud on marginaalsed, siis meie tahaksime teha seda väga solidaarselt, ehk siis kõik avalikud teenistujad, kes meie süsteemis töötavad, võiksid panustada palgakärpesse võrdselt, ehk siis alates 1. juulist 8 %. Mis puudutab nüüd tegevuskulusid, mida me maha võtame - ega meil pole siin ka suurt midagi valida. Asutuste vahel ei hakka seda ümber jagama, et kellelt rohkem ja kellelt vähem, vaid me läheme ka asutuste puhul väga selgelt seda teed, et kõiki koheldakse ühtemoodi ja võrdselt.

Mis puudutab Märdi märkust RKASi suhtes, siis selles kärpimisvoorus on Rahandusministeerium aktsepteerinud ka seda, et RKASile tehtavad üürimaksud vähenevad. Ja see ei ole nüüd täpselt 11,8 % ja varieerub – ühest kohast rohkem, ühest kohast vähem, aga põhimõtteliselt läheb kärpe alla ka RKASi üürimakse.

Niisugune masendav seis. Siin on veel üks väga selge poliitiline vaidlus üleval, et kuidas seda kärbet tehakse. Justiitsministeerium esitas Rahandusministeeriumile ja kõigile lugupeetud kolleegidele ühe seaduseelnõu, milles ta nägi ette automaatselt teatava protsendi võrra palkade vähendamist kõigil võrdselt ja ühtlasi ka võimaluse loomise kehtivasse avaliku teenistuse seadusesse, et kui niisugused situatsioonid edaspidi juhtuvad, siis saaks seda ka rakendada. Me kirjutasime sinna sisse ka samasuguse võimaluse loomise kohalikele omavalitustele ja ka eraõiguslikele isikutele, sest teatavasti ju ka väga suur osa inimesi saab Eesti riigilt palka töölepingu alusel. Selle peale teatasid sotsiaaldemokraadid, et justiitsminister võib selle eelnõu panna kinga sisse – ehk näeb pikem välja.

Selline on seis. Me kindlasti ei saa taganeda sellest, et seadusandlik võimalus avalikus teenistuses muudatuste tegemiseks tuleb luua. Sest täna on ju seis selline, et juhul kui töötajalt on ära kärbitud kõik lisatasud, mis on individuaalsed. Ja jutt on sellest, et palga vähendamine saaks toimuda seadusega kohustatult lisatasude maksmise arvelt, siis neid ei saa ju ühepoolset maha võtta. On teaduskraadid, staažitasud ...

Rask: Tulemuslikum töö.

Aavik: Võõrkeeleletasu.

Lang: ... ja lõpuks kuulsusrikas üks kord aastas valitsuse poolt kinnitatav palgaastmestik, mille kohta valitsuskolleegid on öelnud, et muudame siis palgaastmestikku. Mis minu meelest oleks esiteks rumal, ja ei pruugi ka leida neid lahendusi. Nii et selle eelnõu oleme nüüd praegu esitanud Rahandusministeeriumile kaks korda ja eile õhtul pidime arutama seda kabinetis, aga kell sai kaks öösel ja keegi ei jaksanud enam. Pidime täna kell kaks edasi arutama, aga tänane valitsuskabineti istung jääb ära. Eks siis vaatame, mis esmaspäeval edasi saab. Mina riputan selle eelnõu täna e-õigusesse välja, annan kõigile kolleegidele aega kaks päeva, et teha oma muudatusettepanekud. Eks siis vaatame, mis edasi saab.

Niisugune on seis, ega mul rohkem siin midagi rääkida pole. Kõik teate, et kohtunike palga vähendamine on võimalik üksnes seadusega. Saan täiesti aru, et kohtunikud on pahased. Lugesin ka Meelis Eeriku allkirja kandvat kirja, millele ma esitasin vastuküsimuse viisakas vormis, et aga milline on tema plaan. Kui kellelgi on mingi muu plaan, siis ministrina hea meelega kuulaks. Aitäh.

Rask: Küsimused. Härra õiguskantsler?

Teder: Viimati mainisid kohtunike palkasid, enne mainisid võrdset kärbet. Praegu tuleb ju nii välja, et kui võtta külmutamine arvesse, siis on kohtunike palgad kõigepealt külmutatud, siis vähendatud. Teistel isikutel, kellel on palk seotud keskmise palgaga, tuleb teine kord. Üks kord on rohkem. Teistel juba teine kärbe, kohtunikel esimene? See vist ei ole nagu väga õiglane?

Lang: Rahalises väljenduses on tulemus enamvähem sama. Seal on see arvutusmetoodika erinevus.

Rask: Erinevad keskmised on.

Lang: Erinevad keskmised jah.

Rask: Ja nendest erinevatest keskmistest on palga erinevus 5,5 nagu on ministri palk ja riigikohtu liikme palk 5,5. Enne külmutamist oli selle suurusjärgu vahe kuskil 6000 krooni.

Pappel: Räägime ikkagi protsentidest, siis on asi arusaadavam.

Rask: Üks asi on 2007. aasta IV kvartali keskmine, mis on oluliselt kõrgem kui 2007. aasta keskmine. Kohtunike palka on siiani arvatud 2007. aasta keskmisest palgast. Ministritel, Vabariigi Presidendil ja õiguskantsleril arvatati palka IV kvartali keskmise järgi. Eelmine kärbe, mis tehti, viis pärast külmutamise seadust kohtunike palgad ja valitsuse liikmete palgad samasse korrelatsiooni nagu oli enne külmutamist. Ehk teisisõnu, selle näpuvea tulemusena hakati ministrite palka arvutama mitte IV kvartali vaid aasta keskmisest. Ministrite palk kukkus 6000-7000 krooni?

Lang: Kuue-seitsme tuhande vahel.

Rask: Selle esimese kärpega, mis kohtunike palkadest tehti, viidi kohtunike palk allapoole. See suhe, mis oli enne võrreldav, valitsuse liikme ja Riigikohtu liikme palk, viidi ühele tasandile. Mina leian, et see on teine kärbe siiski. Mitte nii nagu Indrek ütleb. Sellepärast, et külmutamise seadus külmutas kõigil.

Pappel: Ta külmutas, aga külmutas erinevalt. Selles mõttes, et esialgses versioonis oli tõesti nii, et kohtunike palk külmutati viimase kvartali tasemele. Selles mõttes nad oleksid siiski võitnud, neil oleks olnud väike palgatõus. Aga pärast tehti sinna muudatus, kohtunike palk külmutati aasta keskmise palgatasemele. Samas ministritel viimase kvartali tasemele. Tuli erinevus.

Rask: See ongi mingi 6-7% protsenti vahet.

Pappel: Viimane muudatus tehti ju sellesse eelnõusse.

Rask: Küsimus on selles, me peaksime oma tähelepanu fookuseerima sellele, mida me tahame välja selgitada nende palkade erinevuse puhul siin KHN-is. Kui me tahame välja selgitada, et need palgad on erinevad, siis need ongi erinevad.

Aavik: Tahaksin täpsustada, et mõlemat ametigruppi on koheldud selles mõttes võrdselt, et kõikide palgad külmutati samal ajal. Aga see, kuidas neid palku arvestatakse, on neil ametigruppidel erinev. Ühtedel on aasta keskmise põhjal, teistel viimase kvartali põhjal. Sellest tulenevalt ei saa külmutamise järgselt tekkida palgas võrdne olukord, et mõlemal on ühesuurune palk.

Pappel: Just nimelt. Ja selles ongi asi.

Aavik: See olukord oleks ebavõrdne juba eelmise palgasüsteemi kontekstis.

Pappel: Selles mõttes me saamegi väita, et kui kõigil külmutati, siis saavutasime kõigile võrdse olukorra.

Aavik: Kellelgi palk ei tõuse.

Pappel: Kellelgi ei tõusnud ja kõigil külmutati samale tasemele. Pärast külmutamist olime me ministritega nii õelda õiglasest vahekorras. Kohtunikud, olete nõus sellega?

Rask: See ei olnud niimoodi. Külmutamise seadusega võeti ministrite palga arvutamise aluseks teine keskmine. Sealt tuligi ministrite palga langus. Kuidas see sõnastus on? Seadusandja teab peast.

Reinsalu: Küsimus on selles, et selles rongis on mitu erinevat vagunit. Üks rühm, millele Indrek õigesti viitas, on õiguskantsler ja president. Teine rühm on valitsuse liikmed. Kolmas rühm on antud juhul kohtunikud. Eesmärk - külmutamine ja palga mingil tasemel peatamine – on tegelikult saavutatud. Aga selge on see, et palka eelnevalt arvestati erineval alusel. Nüüd on küsimus selles, et

kui hakata protsendi osasid siit maha võtma, siis me peaksime tegelikult taotlema palgasüsteemi ümber ehitamist. Sest varasem palgasüsteem oli erinev. Tegelikult on see ratsionaalne, aga see on pikem protsess.

Kui eesmärk on protsendi osas kukkumine läbi teha, siis ministritel on kukkunud ja kukub veel reaalse sissetuleku protsentuaalse mõttes. Teatud põhiseaduslikel institutsioonidel – Vabariigi President, Õiguskantsler, Riigikontrolör – palk tegelikult peatus aga ei kukkunud. Kohtunike puhul on see siis realselt nii öelda teine kukkumine.

Lang: Minul oleks ettepanek, et kui see tekitab paksu verd, siis Justiitsministeerium teeb lihtlausetega memo, mis näitab ära reaalsed sissetulekud. Ministrite palgad on keskmisega seotud, need on absoluutväärtuses välja toodud. Ma olen kuulnud ka seda ütlust, et kohtunike palkade külmutamine tähendas seda, et ministritel palk tõusis. Ministrite palk ei jäänud külmutamisega samale tasemel vaid langes ligemale 10%.

Rask: Tänu sellele, et võeti aluseks teine keskmine.

Lang: Keskmist arvutatakse erinevalt. Kahetsusväärset.

Rask: Kui me õiguslikult edasi läheme, siis Riigikohus on seda nõ kuluarvestluses pikalt analüüsinud ja tegelikult on konstateeritud, et ministritele IV kvartali keskmise alusel palga maksamise õiguslik alus puudub. Ehk teisisõnu, kuna „keskmine“ oli segaselt sõnastatud, siis valitsuse liikmed kunagi võtsid selle lihtsalt aluseks ja seda on tehtud 7,8 või 10 aastat järjest. Kui hakata analüüsima, siis ei tule väga selgelt välja, et „keskmise“ aluseks oleks IV kvartali keskmine.

Lang: Selle kohta on olemas rahandusministri kiri, vist aastast 2002, kus ta selgitab, mismoodi seda tegema peab.

Rask: Rahaministri kirjadega juhitakse kogu riiki. See on väga tugev õiguslik alus. See on täiesti omaette teema, mida tasub selgeks õppida ja selle vastu huvi tunda. See taandub ühele märksõnale - solidaarsus. Võib-olla KHN oma vestluste ja arutluste käigus koos kohtujuhtidega ütleb välja ka selle, mida meie siin solidaarsuse all mõistame. Ja kas seda solidaarsust on järgitud, mida on suuresti vähemalt avalikus meedias poliitilisel tasandil propageeritud. Kas kohtunikud peaksid endiselt olema solidaarsed või nad eeldavad mingit teist seisukohta.

Tampuu: Ministri mõte oli õige. Arvudega pole mõistlik opereerida. Kui me võrdleksime nende institutsioonide palka, Riigikogu jääb välja, kui palju oleks see palk kui oleks peatatud. Kui palju oleks ta selle 8% järgi. Siis on näha, kui palju protsentuaalselt langeb kohtuniku palk, kui palju valitsuse liikme palk, kui palju Õiguskantsleril jne. Siis tuleks proportsioon välja. See, kas keegi kaotas 5000 või 6000 krooni, pole primaarne.

Rask: 10 % on valitsusliikmete palgakaotus. See on välja arvatud. Selle võib paberile panna kõik.

Tampuu: See jutt on keeruline ja ei ole kohtunikenii viidud.

Lang: Me teeme selle ära. Riigikogus on esimese lugemise läbinud ja on praegu põhiseaduskomisjonis see kõrgemate riigiametnike palkade eelnõu. Ma saan aru, et see on seisma jäänud just sellepärast, et keegi ei julge võtta vastutust ja öelda, milline peaks majanduskriisi tingimustes olema Eesti Vabariigi Presidendi palk, millest peaks kõik hakkama edaspidi lähtuma. Ja teine põhjus on see, kohtunikonna puhul oleme läinud seda teed, et üritame valmis saada uue kohtute seaduse, sest seal on need regulatsioonid ka sees. Need kohtunikud, kes on selle läbi lugenud, teavad. Seda hakkame arutama järgmisel nädalal neljapäeval ja reedel Tartus kohtunike täiskogul. Kui seal jõuame tulemuseni, siis on selge, et kohtunike ja ministeeriumi ametnike ettepanekud kohtunike ja presidendi palkade suhestamiseks. On kokku lepitud, et see peaks nii minema. Kas põhiseaduskomisjon kavatses veel kevadel selle eelnõu juurde tagasi tulla?

Reinsalu: Kolmas teema on avaliku teenistusega. Ma arvan, et selles osas on meil võimalik see kokkulepe saavutada. Pigem on küsimus, kui suurt hulka see reguleerib. Küllap ta jääb väiksema, ehk nii öelda kõrgema astmestiku juurde pidama. Ega see seadus tegelikult ülemäära keeruline ei ole. Kui kokkulepe kujuneb ka selline, et Justiitsministeeriumil on selge seisukoht ja ta toetab seda seaduse eelnõu varianti, siis me tõstame need suhtarvilised koefitsiendid sinna juurde ja oleks võimalik see seadus vastu võtta enne suve. See koosneb mõnest paragrahvist.

Rask: Ärge kaaluge varianti seda numbrit mitte panna.

Reinsalu: Ei ole mõtet eitada, et absoluutnumbrites on vaidlus parlamendis. Kas niisugune ühiskondlik pingeline kogu kokkuhoiu pinnalt võimaldab mingeid adekvaatseid numbreid käsitleda. Poliitiline kontroll saab olema niivõrd tugev.

Teine vastus on see, et olukord ei lähe kergemaks vaid hullemaks. Eelmisel aastal oleks numbrite paikapanek olnud psühholoogiliselt kergem kui täna. Poole aasta pärast ei saa see sugugi olema rahumeelsem. Siin on kaks varianti. Praegune seisukoht on igal juhul ära teha sellel aastal, et jõustub 2010, nende, kellele saab teha. Kas võetakse vastu enne suve või pärast kohaliku omavalitsuse valimisi talvel, on poliitilise otsustamise küsimus. Täna ollakse pigem venitavamal positsioonil.

Lang: Mina olen ka seda venitamist seni väga toetanud, aga enne tuleb kohtunike suhe teistesse kõrgematesse riigiteenistujatesse, eelkõige presidenti, selgeks vaielda. Kui see on selge, siis meie oleme seisukohal, et võimalikult kiiresti saaks sellele lahenduse.

Tampuu: Mis puudutab kohtunike palga lahti sidumist sellest pika nimega seadusest, siis see ei ole meil ju päris selge. Kohtunikud ei ole selles osas oma seisukohta avaldanud, see tuleb alles järgmisel nädalal hääletusele. Osa kohtunikke leiab, et see tuleks ikkagi ühtsetel alustel viia seadusesse.

Rask: KHN saab kujundada eelarvepositsiooni parandamiseks teatud meetmed, anda nõu ministrile, kujundada mingi seisukoha mingi eelnõu kohta. Eelnõud meil ei ole. Selle memo põhjal saame teada nendest muredest, ministri ettekandest samuti. Selle pinnalt on võimalik küsimusi esitada. Selles situatsioonis peaks KHN laual olema selge eelnõu, millele lisatakse seletuskiri, täpselt nii nagu ta parlamenti läheb. Ja meie saame siis sellele anda kooskõlastuse või mitte. Praegu seda ei ole. Mina ei pakuks seda varianti välja, et kui minister riputab eelnõu välja, siis me tuleksime ja hakkaksime arutama. Selle eelnõu läbimineku kohta valitsuses oleme kuulnud erinevaid rindeteateid, osaliselt minister siin neid ka refereeris. Justiitsministeeriumi kindel soov ja tahtmine seadusega reguleerida palkade vähendamist on minu arust õige. Teine versioon on, et võetakse lihtsalt ametnike palgafondi maha. Täna ei ole veel keegi läinud halduskohtusse vaidlema, aga ma kaldun arvama, et need vaidlused ei jää siiski tulemata. Ametnik on õiguse subjekt mitte objekt. Kui ta on subjekt, siis tal on subjektiivsed õigused. Ka temal on õiguspärane ootus arvata, et on seaduslik regulatsioon, mis ütleb ette, mis ütleb talle ette, et palka vähendatakse näiteks kahe nädalase etteteatamisega. Kui see palga vähendamine ei ole vastuvõetav, on teatud kompensatsioonitingimustega võimalik ära minna. Need elemendid on sees samas eelnõus, millest minister rääkis. Siin peaks vaidlus käima selle üle, mitte kas vähendada, vaid kuidas vähendada. Vaidlus, mis täna riigieelarve positsiooni parandamiseks toimub, on läinud vales suunas. Üks on eelarvepositsiooni parandamine, mida Rahandusministeerium püüab saavutada. Selle käigus püüame teha avaliku sektori palgareformi. On selged märgid, et politseiametnikel ja õpetajatel palka ei vähendata, küll aga nendel, kellel raha ei jätku, peavad vähendama. Võimalik, et keerulistes situatsioonides ongi reformide tegemine kõige efektiivsem. Aga siis tuleks väga selgelt need eesmärgid sõnastada. Kohtunike aspektist tuleks sõnastada eesmärk, et kohtunikud saavad palju palka. Kui on selline eesmärk, siis tuleb otse välja ütelda, et kohtunikule makstakse täna tehtava töö eest liiga palju. Kohtuametnikule täpselt samamoodi. Kui see eesmärk ei ole, siis tuleb see sõnastada kuidagi teisiti. Kolmas eesmärk, mida püütakse selle varjus teha, on see, et endiselt ei toimu meil funktsioonipõhist eelarve koostamist, vaid vastavalt valitsuses saavutatud kokkulepetele. Sellest tulenevalt kaldun arvama, et igasugune nii-öelda avaliku sektori palgakorrektiivide tegemine osutub suhteliselt võimatuks. Eelnõu pinnalt, mida te näinud ei ole, on väga raske midagi öelda. Mul on ettepanek KHN liikmetele sõnastada ettepanekud siin lähtudes sellest, et ministeerium pakub välja eelnõu, millega kohtunike ja ka kohtuametnike palka vähendatakse 8 % võrra. Ja võib-olla saame nõu anda, kuidas seda teha. See vaidlus tänases situatsioonis, et mingil juhul ei tohi vähendada, ei ole asjakohane. Aga kuidas seda tehakse, oleks võib-olla asjakohane jutt.

Lang: Lugupeetud juhataja kõne on õige osaliselt. Mis puhtub eelnõusse, siis seda ei ole enam olemas, kuna valitus selles osas kokkuleppele ei jõudnud. Ma ei usu, et keegi tahab praegu selle poole aasta pealt tehtud kärpe juures hakata läbi viima suuri struktuurseid reforme. See ei ole ka sellepärast võimalik, et inimeste koondamine ei anna enam efekti. Kui koondada inimene 1. juulist, siis tuleb temale 6 kuu palk välja maksta ja kokkuhoidu pole. Selge on mõningate ministeeriumite ja poliitiliste huvide väljend, et „las minister ise vaatab, kust ta võtab“. Ju on kuskil kellelgi mingisugused varud kogutud. Justiitsministeeriumis pole enam aastaid selliseid ridu, mida saab kergekäeliselt kärpida. Selles mõttes on muidugi kurb, et niisugune seadusega kõigil ühtemoodi läbi ei lähe, aga see on ka realiteet. Võimalus tuleb kindlasti luua – et palga vähendamine on võimalik.

Rask: Et kuidagi konstruktiivselt selle päevakorrapunktiga edasi minna, panen oma arvamuse avaldamiseks ja seisukoha väljaütlemiseks hääletusele küsimuse:

Kas KHN toetab kohtunike ja kohtuametnike palga vähendamist 8 protsendi võrra? See on põhimõtteline küsimus. Eelnõud meil ei ole. Kui olete nõus, siis millistel tingimustel. Kui ei toeta, siis ei ole millestki rääkida.

Lang: Paluks täpsustust.

Rask: Seda küsimust hakkame kohe formuleerima.

Lang: See protsendi hääletusele panek on minu meelest natuke liiast. Võiks küsida seda, kas kärbe võiks olla kõikide teiste avalike teenistujatega võrdsel alusel. Palun lugupeetud kohtujuhtide toetust arvamusele, et kui tekib selline olukord, kus tänaselt kohtu sekretäriilt, kordnikult või konsultandilt tuleb maha võtta 8 % palgast ja kohtunikud sellesse ei panusta, siis milline on õhkkond kohtusüsteemis.

Rask: Sõnastan küsimuse uuesti. Kas KHN toetab kohtunike ja kohtuametnike palga vähendamist teiste avalike teenistujate palkade vähendamise solidaarsuse alusel?

Aas: Aitäh. Mu vastus on keerukam, mitte „ei“ ja „jaa“. Üldises plaanis ma arvan, et tuleb toetada seda, et õigusemõistmise süsteem tervikuna panustaks sellesse kärpesse solidaarselt. Minu arvates on solidaarsusel mitu mõõdet. Esiteks, kui me räägime protsendist, mis peaks olema sama suur nii sellele ametnikule, kes saab alla 10 tuhande krooni kui sellele ametnikule, kes saab 40 tuhat krooni. Kui esimene kräbe oli kõigile solidaarne ka näiteks Prokuratuuris, siis tänasel hetkel juba tõsiselt kaalume, kas on mingi piir - avalikult on räägitud minimaalpalga piirist - kus kärpe protsent ei peaks olema nii suur kui kõrgemapalgalistel. See on diskussiooni koht, mis tuleks läbi mõelda. Kas süsteemi siseselt teatud sissetulekute määrad võiks tuua kaasa erinevat kohtlemist. Teine oluline küsimus, mille ka Riigikohtu esimees tõstatas, on see, et mis on kärpe sõnum. Kas see, et kohtunikud saavad oma töö eest liiga palju palka ja seda tuleb vähendada? Või on sõnum see, et tänane palga väärtustamine on õiglane. Probleem on selles, et riigis ei ole lihtsalt ressursi. Äkki on võimalik kokkuhoid saavutada selle arvelt, et tööd tehakse vähem. Kas ühiskond saab oodata sama raha eest või vähendatud raha eest sama palju tööd kui varem? Teistes ministriumides ja haldusalas on vaieldud selle üle, et kokku on võimalik hoida palgata puhkustega, mis formaalselt ei pruugi kaasa tuua palgalangust. Küll aga aasta lõpuks saab ametnik kätte vähem palka. Ametniku seisukohalt on vaade hoopis teine. Üks jutt on see, et palk formaalselt ei lange, lihtsalt mingi aeg peab palgata puhkama. Või teine, et tööd oodatakse ikka sama palju aga väiksema palga eest. Minule ei ole see asi veel selgelt arusaadav, mis on palgalanguse laiem sõnum ja eesmärk. Kokkuvõttes toetan, süsteem peab panustama teiste valdkondadega võrdselt. Kuidas seda välja mängida, kas läbi erinevate protsentide või läbi osalise töötaja ja osalise palgata puhkuse, selles suhtes vaidlused peavad jätkuma. Seda ei toeta, et kõigile alates koristajatest kuni kohtunikeni ühtne langus ja kõik töötavad samavõrra edasi.

Rask: Aitäh. Indrek?

Teder: Solidaarsus ilus loosung, aga reaalsuses see nii realiseerinud ei ole. Majanduskriis toob välja selle, et ühtlane hõveldamine pole vist kõige õigem, sest praktika näitab, et ega ikka igalt poolt ära ei võeta. Jõuame selleni, et milleks siis riik üldse on ja mis on riigi põhifunktsioonid. Teatud institutsioonid peavad alati töötama. See tähendab, et erinevad võimu harud peavad olema ikkagi mingil kujul rahastatud. Olen sellisel kujul ettepaneku vastu, sest ma näen siin ohtu, et see võib laiemas laastus kahjustada õigusemõistmist. Sellisel kujul ma seda ei toeta.

Rask: Aga äkki saad täpsustada ja ministrile nõu anda, millisel kujul sa toetaksid?

Teder: Küsimus on selles, kas vähendatud eelarvega on võimaik tagada õigusemõistmine. Siin oli küsimus kohtunike palgade vähendamises. Kui palju me kokku hoiame ja kui palju mitte. Siin on tegemist iseseisva kohtuvõimuga, mis peab toimima ka majanduskriisis.

Lang: Kohtunike palk on ju seotud keskmise palgaga. Kui keskmine oli väiksem ja kohtunikud 3 aastat tagasi teenisid selle võrra vähem, siis oli nende koormus ikkagi samasugune. Täna on koormus pigem natuke langenud, kui võrrelda selle perioodiga, mis oli 3 aastat tagasi. Lihtsalt tehakse sama tööd väiksema raha eest. Nii lihtne see ongi.

Reinola: Viimase märkusega, et töö on vähenenud, ei tahaks hästi nõustuda.

Rask: Ütle oma seisukoht välja selle kohta, kas me peaksime solidaarsed olema.

Reinola: Solidaarsuse vastu ei ole midagi, peaks olema solidaarne. Aga leian, tülles tagasi alguse juurde, siis meid puudutab see kärbe kolmandat korda. Ei saa sellega päri olla. Ei ole nõus.

Rask: Selge, ei toeta. Tambet?

Tampuu: Ei ole nõus. Esiteks kohtunikud ei ole avalikud teenistujad tavatähenduses ja ei pea olema solidaarsed. Nende solidaarsusest saame rääkida ainult võrdluses teiste kõrgete riigiametnikega. Teiseks, kohtunike palga vähendamine, arvestades kohtute sõltumatust, peaks olema erandlik juhtum. See peaks olema kaalutletud menetlus, ära kuulatud ka kohtunikonna arvamus, ei tohiks teha uisapäisa. Peaks olema alumine piir, millele viitas Norman Aas. Kus me saame rääkida ka tõesti juba kohtusüsteemi sõltumatusest, kus kohtunikud ei suuda täita oma varalisi kohustusi. On võetud laenuid, liisingud ja teatud piiri ületamine võib tekitada olukorra, kus osa kohtunikke muutub maksejõuetuks. Kui toimuvad kardinaalsed vähendamised, siis peavad olema ka kohtunikel tagatised. Muidu tekib valik, kas jääda kohtuniku ametisse edasi või minna mujale, et teenida elatist, mis võimaldab täita kohustusi.

Rask: Urmas?

Reinsalu: Vastan sinu sõnastatud küsimusele jaatavalt. Kas palga vähendamine oleks püsiva iseloomuga norm või ajutine? On selge, et muud seadused teevad sellesse paratamatult korrektureid.

Lang: See sõltub eelkõige sellest, kuidas parlament eelnõu vastu võtab. Meie käsitleme seda praegu ainult 2009. aasta kontekstis. Loodame, et 2010 saab alguse uue seaduse kehtivus.

Reinsalu: See on oluline selgitus, et see seadus on kuue kuu kohta. Majandus on vabalanguses, langustempo on kiirenenud. Täna on suures plaanis küsimus selles, kas raha on reaalselt välja maksta. Valikud, mis aasta jooksul ees ootavad, võivad olla õiguslikus mõttes inimestele ootamatud. Kui räägime solidaarsusest, siis selle saavutamise õiglaseim viis oleks olnud see nõ kirvega lõikamine

kogu eelarvemahus, mis meil on. Välja arvatud välisabi. Kui võtta erinevate kulutuste lõikes kärped ja nende omavaheline tasakaalustamine, siis tuleb mõnda, et õiglust on võimalik tuletada, aga see jääb alati vaieldavaks. Olen täiesti nõus. Arvan, et see otsus tuleb ära teha. Aga paika peaks olema pandud ajaline määratlus.

Rask: Ei kuulnud lauset, mis vastaks küsimusele.

Reinsalu: Sõnastusele vastan jaatavalt.

Rask: Andra?

Pärsimägi: Kas kuus kuud käib kõigi teenistujate või ainult kõrgemate riigiametnike kohta?

Lang: Mis puudutab avalikke teenistujaid, siis kui palk on langenud, siis seda kindlasti ei kompenseerita järgmise aasta eelarvest. Kohtunike puhul on see lootus, et lahendame keskmise palga vaidluse 2009 aasta jooksul ära. Milline saab olema kohtunike palk, see on minu jaoks väga ebaselge, sest küsimus on uues väärtuses.

Pärsimägi: Sellest 3 %-st eelarvedefitsiidist ma saan aru, et järgmisel aastal ühtegi riiki sisse ei mahu ja võib olla seda piiri muudetakse. Kas see solidaarsus jääb sel aastal viimaseks peab neid veel ootama?

Lang: Mina ei oska seda öelda. Me juba arvasime, et eelmise lisaelarvega on probleemid ammendatud. Mida maailm hakkab tegema või mismoodi ta käitub, on väga raske ennustada.

Pärsimägi: Teadmata, kui palju kohtunike palk on alandanud, üks ütleb 15%, teine 25%, kui ma nüüd solidaarsusele „jah“ ütlen, ja kirjutatakse näiteks 30%, siis ma arvan, et õigusemõistmine ei saa enam toimida. Selles mõttes solidaarsusega olen nõus, aga mingi piir võiks olla.

Lang: Valitsus on otsustanud, et administratsiooni ametnikud - ministriumite keskaparaat, sealhulgas keskmise palgaga seotud - võiks olla see number 8 % alates 1 juulist. See teeb siis 4% kogu aasta palgafondist. Miinus 8 reaalselt palgalehe peal.

Pärsimägi: Muude ametnikega see 8 % on nüüd küll peaaegu teisel pool piiri. Kui nüüd see protsent veel suuremaks läheb ja ma täna ütlen, et jah, vähendame kõigil ametnikel 15 või 20 %, seda me ei saa ennustada. Siis on mu vastus „jah“.

Rask: Tiina?

Pappel: Olen seisukohal, et kohtunikke tuleb siiski vaadelda teiste kõrgemate riigiametnikega ühises kontekstis, seega ministritega. Praegusel juhul on tekkinud olukord, kus kohtunike osas toimub kolmas palgakärbe. Sellest oli praegu juttu, et külmutamine viis alla ka ministrite palgad. Kui kohtunike 2008. aasta palk oleks tõusnud sarnastel alustel ministritega, siis saaksime rääkida sellest, kuidas palga külmutamisega oleks kohtunike palk vähenenud sama palju nagu ministritel. Selles mõttes ma ei ole sellega nõus, et palga külmutamisega ministrite palk vähenes ja kohtunike palk ei vähenenud. 2009. aastal oleks kohtunike palk tõusnud 11 %, kui palgaarvestus oleks samal alusel jätkunud. Siit võiksime sellel alusel võrrelda, kui palju ministrite palk vähenes külmutamisega ja kui palju kohtunike palk oleks vähenenud. Edasi vähenes kohtunike palk veel 7 % võrra. Nüüd plaanitakse 8 %-list kärbet. Kui kolm kärbet kokku arvestada, siis on kärbe 26,5 %, mis on minu meelest päris arvestatav protsendimäär. Kui vähendada, siis kõigil võrdsetel alustel. Kas Justiitsministeerium ei ole kaalunud kõrgemate riigiametnike palkade osas seda, et palkade proportsioonid lähevad kärbetega omavahel vastuollu? Kui kohtunike palkasid vähendame, siis lõpuks oleme olukorras, kus kohtunike palk moodustab Riigikogu liikmete palgast mingi osa. Ei saa enam rääkida palga proportsioonide sellisest tasakaalust nagu on siiaamaani olnud. Valitsuse liikmete endi palk muutub suhetes Riigikogu liikmete palgaga. Kuidas see tegelikult mõjutab kohtute seaduse eelnõud? See oleks huvitav küsimus. Kui see pärast hakkab mõjutama seda, kuidas pannakse paika uued proportsioonid. Minu arvates tuleks tõsiselt palkade vähendamist kaaluda. Või siis tuleks kaaluda, et tõesti panna paika ajaline piir, mille osas seoses riigi majanduslike raskustega palka vähendatakse koos võimalusega, et kui olukord paraneb, siis see vahe hüvitada. Kuni selle ajani, kui pannakse paika uued palgaproportsioonid. Mis puudutab personalikuluseid, siis eelmise kärpega vähendati I ja II astme kohtute personalikuluseid 8 %. Kui võrrelda teiste Justiitsministeeriumi allasutustega, siis näiteks Kohtuekspertiisi Instituudil oli miinus 5 %, Andmekaitseinspeksioonil miinus 7 %, aga ministriumi enda personalikulude vähendamine oli miinus 5 %. Kinnipidamiskohtadel miinus 6%. Kohtuametnike puhul võiks kokkuhoiukuluseid leida ka teistest haldusala asutustest. Kui tõepoolest kohtutel vähendati rohkem kui Registrite ja Infosüsteemide Keskusel, siis miks peaks nüüd kohtuametnike puhul rääkima solidaarsest vähendamisest. See ei olnud minu meelest ka eelmise palgakärpe puhul solidaarne. Minu vastus on „ei“. Kohtuniku amet on üks stabiilsemaid ameteid. Tuleb arvestada kohtunike sotsiaalsete garantiidega, mis tuleks tagada. Nii palju kui mina olen rääkinud oma väliskolleegidega, siis ei ole Soome kohtunikel palku vähendatud, Saksamaal on palgad tõusnud 4%. Isegi Lätis on kohtunikelt ära võetud ainult nõ 13. palk, ametipalka ei ole vähendatud. Ei saa lüüa kõiki ühe latiga. Kui ministrid vähendavad oma palka 8 %, siis kohtunikud võiksid olla solidaarsed 1 %-ga, siis oleks meil võrdne seis, arvestades

kohtunike eelmist palgakärbet. 1% osas võiks vastu tulla, aga uuesti miinus 8 % ei tule minu meelest kõne alla.

Lang: Tiina, sa ei ole informeeritud. Seesama kohtuniku palga külmumine, see oleks tõusnud 11 %. Aga selle sama 11% võrra sellel samal hetkel langesid ministrite palgad. See vahe võib olla 200 krooni, aga see on võrdne mæng.

Rask: Kõik on lisanud siia midagi juurde. Ma pean ka midagi ütleva. Esimene külmutamine minu arvates oli palgatõusu lootuste luhtumine. Arvestasime, et 2009. aastal hakatakse kohtunike palka arvutama 2008. aasta keskmise palga alusel. Korrektiiv on võimalik teha 16. juuni seisuga, tagasiulatuvalt 1. jaanuarist. Külmutamine võttis selle ära. Tekib järgmine küsimus, kas turumajanduslikus riigis on kellelgi õiguspärane ootus sellele, et tema palk kas pidevalt säilib või igal aastal kasvab? Mina vastaksin, et selline õiguspärane ootus oli Nõukogude Liidus, kus leiva hind ei tohtinud tõusta ja kellegi palk ei tohtinud langeda, ükstapuha kuidas elatustase kõikus. See oli ideoloogiline ja tugev seisukoht. Kaldun arvama, et täna Eesti Vabariigis sellist õiguspärast ootust kellelgi olla ei saa. Seda näitas ka 20. veebruaril Riigikogus 2009. aasta lisaelarve sabas vastu võetud 21 seadust, kus paradigmat muudeti oluliselt. Alates sellest, et kohtute seaduse § 134 kehtetuks tunnistati, kuni selleni, et ühepoolset ilma igasuguse demokraatliku parlamentaarse aruteluta lihtsalt võeti need seadused lõpphääletusel vastu. See on omaette teema ja seda siin ei peaks analüüsima. Küll aga kaldun arvama, et selle juurde tagasi Eesti Vabariik ei pöördu, kus öeldakse, et kellegi palka ei tohi kärpida. Riigikohus on korduvalt välja öelnud ka selle põhimõtte, et vastavalt muutunud olukordadele tuleb ka ümber hinnata palgakorraldus ja hüved. Ja see on seadusandja ülesanne. Ei saa öelda, et seda ei saa ümber hinnata. Kui võtta põhiseaduslikust aspektist, siis tuleb luua garantiimehhanismid. Peab olema ette teada. Asi pole kärpes, vaid nii 20 veebruaril kui nüüd ettevalmistatud asjas, et kuidas seda tehakse. Alates sellest, et puudub ärakuulamise võimalus, oma argumentide ja ettepanekute esitamise võimalus. Teiseks see, et pole väga selgelt välja toodud, kas kärped tõesti põhiseadusliku võimuharu ehk kohtusüsteemi funktsioneerimist häirivad või mitte. Lihtsalt öeldakse, et raha on nii palju, sellega tuleb õigus ära mõista. Sõnum, mis sellega antakse, on väga selge, et väiksema palga eest tulebki rohkem tööd teha. Ehk teisiti sõnastades - kohtunikele makstakse liiga palju palka. See ei vii asja edasi. Edasi viiks see, kui oleks õiguslik regulatsioon.

Mina liigitaksin need kaheks erinevaks kategooriaks. Ühed on kohtunikud ja teised on ametnikud. Ma ei pea võimalikuks ühelgi Riigikohtu ametnikul palka vähendada, kui inimene ei too avaldust, et võtke palka maha. See veel puuduks, kui Riigikohtu nõunik läheks halduskohtusse ja võidaks protsessi Riigikohtu vastu, sest talle suruti palgavähendust peale või tehti kitsendusi. Õiguslik alus palga vähendamiseks tuleb samast majandusseisust. Võib olla on veel tuhat erinevat alust, mille alusel saaks palka vähendada. Aga sellele peab järgnema protsess, mille tulemusena on ka ametnikul võimalik oma elu mõistlikult korraldada. Tal peab olema mingi etteütleme aeg. Sellepärast ma rõhutan, et nii kaua, kui ei ole õiguslikku alust ametnike palga vähendamiseks, on see kõik vee peale kirjutatud äriplaan. Seadusandja peaks sellesse väga tõsiselt suhtuma, kuidas muutunud majandusolukorras luua õiguslikud garantiid ametnike palga vähendamiseks. See ei ole mitte ainult poliitilise tahte küsimus, vaid see on meie õiguskultuuri küsimus. Mis puudutab kohtunikke, siis kohtunikud sellesse kategooriasse ei kuulu. Kohtunikud pannakse ametisse poliitilise otsustuse tulemusena. Pean silmas Riigikohtunikke. Põhiseaduslik regulatsioon paneb paika, et eluaegne amet on teatud sotsiaalne garantii ka sõltumatuse ja pika leiva aspektist. Ei kujuta ette, et president ütleks, et tema lahkub ametist, sest tema palka kärbiti. On kategooria ametnikke, kes ei oma sellist sotsiaalsete garantiide paketti teenistussuhete lõppemisel, nii nagu on see tavalisel inimesel vajalik. Nüüd on piiritlemise küsimus, kas paneme kohtuniku sellesse kategooriasse, kellel on seaduse tasandil reguleeritud palk. Ta on oma riigi patrioot ja teeb oma tööd nii kaua kuni ta ütleb, et ma selle raha eest enam ei tee. Või on ta see teine kategooria, kes moodustab ametiühinguid, kes vajadusel hakkab streigiliikumist õhutama. Selgeks mõtlemine on täna asjakohane. Kohtunikud võiksid selle ümber veel ilmselt pikalt diskuteerida. Järgmisel neljapäeval ja reedel me kindlasti seda ka teeme.

Konkreetsel küsimusel vastates leian, et solidaarsuse rakendamine riigis, tulenevalt raskest majandusolukorrast, on vajalik ja põhjendatud. Kuid ma ei pea võimalikuks sellist solidaarsust, mille käigus viiakse läbi avaliku sektori palgareform. Kui kriisi tulemusena tahetakse võrreldes prokuröride ja kohtunikega tõsta politseiametnike palka, siis tuleb see ka selliselt sõnastada. Tuleb välja ütelda, et politseinikud saavad vähe palka, kõrged politseiametnikud peavad saama näiteks 105% prokuröri palgast. Siis võiks ka välja öelda, et ameti peadirektori palk peaks olema kaks korda nii kõrge kui on Riigikohtu esimehe palk. Pean silmas näiteks Enrico Aava Maksuameti peadirektorina. Ütleme avalikult välja, et kohtuniku palk korda kaks on kantsleri palk. Eks me siis diskuteerime. Mitte nii, et varjatult üks erakond püüab segasest veest suuremaid kalu püüda ja sisuliselt õigusliku poole peale pidurit peale panna. Siinkohal tahaksin ministrit toetada, et eelnõu avalikuks tuleks ja õiguslik

diskussioon tekiks, et sõnastatakse, mida saavutada tahetakse. Sellepärast, et eelarve positsiooni on võimalik erineval moel parandada. Alates laenude võtmisest, mittemaksustatavatest tuludest, jne. Teine asi on see, et kärbeta käigus kaotab riik oma funktsioonide täitmise võimest oluliselt. See muutub kohtuametnike osas väga keeruliseks. Kohtunikud, võttes aluseks, et nende enda palka võetakse ära, loomulikult ei soovi sellega nõustuda. Aga me peame riiklikult mõtlema, kas kohus seisab ainult kohtunike najal üleval kui ametnik ei tööta. Ametnike palga kärpimisse palun ministeeriumil suhtuda äärmise tõsidusega ja luua õiguslikud garantiid, mille alusel on võimalik pikemas perspektiivis ametnike palkade korrigeerimine. Antud situatsioonis ei näe teist lahendust, et solidaarsust tuleb toetada. Mitte toetamine tähendaks sisuliselt diskussiooni lõpetamist. Küll aga leian, et sel teemal on väga palju asju selgeks rääkimata. Tingimusi püüdsin lahti rääkida.

Hääli on 4 poolt ja 4 vastu.

Rask: Ilmselt oleme kõik seda meelt, et ilma diskussioonita, ilma regulatsioonita pole seda võimalik teha. See, mida tegite 20. veebruaril, unustage ära. Sellist põhiseaduslikku jama ei ole tarvis. Seda ei hakka siin eraldi analüüsima, aga me muudame naeruväärseks kogu seadusloome protsessi riigis. Kui nüüd tuleb kolmele lugemisele kogu eelnõude pakett, siis kindlasti anname oma tänase protokoll, kindlasti kujundab Kohtunike Ühing oma seisukoha. Ja loodame, et parlament diskuteerib tõsiselt ka sellel teemal, mis saab hüpoteetilisest probleemist, et juhul kui meil on palka juba 20-30 % vähendatud, kas siis õigusemõistmise funktsioon riigis üldse toimib või ei. Usun, et KHNi liikmed ei ole siin enda palga pärast väljas, vaid et see süsteem töötaks.

Pappel: Üks probleem on veel, mis seoses palgakärpega tekib, just seoses kohtute seaduse eelnõuga. Tuleks väga täpselt paika panna prioriteedid, kuidas kohtunikuks saadakse. Kui on kirjas, et sinna saavad kandideerida riigiprokurörid, vandeadvokaadid, notarid. Väike ring isikuid, need pole ülikoolist tulevad ja äsja kooli lõpetanud. Need on isikud, kes on teatud aja stažeerinud, neil on oma palgatasemed. Kas nad on üldse nõus tulema sellise palga peale, mis on oluliselt väiksem nende sisetulekust. See on tõsine probleem, kui tahame tulevikus kaadrit säilitada.

Rask: Sellel teemal saame parandusettepanekute käigus arutleda. Eelmise aasta parlamendi ettekandes tõin välja kolm kriteeriumi. Erinevad riigikohtunikud on pidanud seda õigeks. Palgaprobleemistik on taandatav kolmele alusele. Esiteks, kohtunike palk peab olema seadusega reguleeritud. See on kriteerium, millest taganemist ei saa olla. Ei saa olla ühegi valitsuse suva või midagi taolist. Teiseks, kohtuniku palk peab kajastuma võimuharude omavahelises võrdluses proportsionaalselt. See proportsioon mis on kujunenud, tuleb säilitada võimuharude omavahelise tasakaalu säilitamise seisukohast. Kolmandaks, kohtuniku palk peab olema juristide tööjõuturul konkurentsivõimeline. Kui tahame, et kohtunikuks tuleks parimad juristid ja kohtuniku amet on juristikarjääri tipp ja mitte algus, siis nendest kolmest kriteeriumist peame kinni pidama. Kolme kriteeriumit peame silmas pidama, kui võtame maha 7 % või 8%. Millal on see moment, kus öeldakse, et keegi on harjumusest kohtunikuametis ja kui tal oleks võimalus kiiresti minna, siis läheks kuskile mujale. 2002. aasta seisuga saavutasime 3 kriteeriumi täitmise, täna on need kõik kuma lõunud.

Särgava: Kui rahadega on nii nagu praegu on, kas ikkagi oleks (poliitikutele pole see kindlasti meeltemööda, aga meie pole poliitikud) arukas sulgeda näiteks Kärdla kohtumaja ja Põlva kohtumaja? Ilmselt on seda ka arutatud. Äkki siis sedapidi lähtuda. Praegu kohtuistungisekretär saab 5400 kätte. Kui sealt veel 8 % maha võtta, milline kohtuistungisekretäri kvaliteet sealt tuleb? Kas ei võiks arutada nende kohtumajade sulgemist, kust tuleks kokkuvõtteid?

Rask: Marko vastab.

Aavik: Kindlasti tuleb seda kaaluda. Tõsisemalt tuleb selle teema kaalumise päevakorda ilmselt 2010. aasta eelarve kontekstis. Nagu ka räägitud on, ei ole ilmselt kellelgi illusioone, et 2010 on eelarve olukord oluliselt paranenud, vaid pigem süveneb ja 2010 on uued kokkuvõtteid leidmise vajadused. Lihtsalt poole aasta pärast nii kiire otsustusprotsessi juures ei jõua kiirelt struktuurilisi muudatusi läbi viia nii läbimõeldult, et need annaksid ka kokkuvõtteid. Iga struktuurimuudatusega kaasnevad kulud, mida ei ole võimalik samuti leida. Nagu minister ütles, et ametnike koondamine poole aasta pealt tähendab seda, väheneb ametnike arv, aga raha me kokku ei hoia, sest koondamishüvitised tuleb välja maksta. See on pikem teema ja tuleb varsti päevakorda.

Amann: Tahaksin KHNi tähelepanu juhtida sellele, et eelmise kärpe korral oli jutuks, et kohtuteenistujatele tuleb kehtestada osaline tööaeg 4 päeva nädalas, et säiliks palk. See eeldab ka arusaamist, et kohtuteenus pole inimesele enam nii kättesaadav. Igaüks mõistab, et kui mul on 5 krooni taskus ja lähen kauplusesse, siis 10 krooni eest ma kaupa ei saa. KHN kunagi teadustas või vähemalt aktsepteeris sellist kohtujuhtide käitumist.

Aavik: Minu teada selline käitumine ei ühti poliitilise arusaamaga sellest, mismoodi palkade vähendamine peaks toimuma. Ma võin eksida. Kui tuleks õiguslik alus ja kõigil vähendatakse, siis osaline tööaeg ei saa tulla laias laastus kõne alla. Eeskätt sellepärast, et osalist tööaega saaksime rakendada ajutise olukorra puhul, teades, et järgmisel aastal on need probleemid lahenenud. Kui kehv

majandusseis kestab ka järgmisel aastal ja võib-olla veel mõned aastad, ei saa riigi toimimist üles ehitada lühendatud tööajale. Tuleb kogu riigi kulutusi, ka palgakulutusi, korrigeerida.

Amann: Riik on lihtsalt selle summa võrra õhem. Nii tuleb sellest aru saada.

Rask: Siin lõikuvad kaks erinevat asja. Üks on see, kuidas poliitilisel tasandil otsustatakse ja kuidas suuri makroökonomilisi protsesse kujundatakse. Teine asi on see, rõhutan veelkord, et ka kohtuametnik ei ole õiguslik objekt, vaid subjekt. Ja ta läheb neid subjektiivseid õiguseid kohtusse kaitsma. Ja kui see jõuab põhiseaduslikkuse järelevalvesse, siis ma usun, et luuakse pretsedent. Siis kohus loob menetlusreeglid ja toob välja kõik selle, mis õiguslikult puudu on. Mingi õiguslik alus peab olema palga vähendamiseks. Protseduurid peavad olema kirja pandud. Igor pakub välja seda, mis praeguses regulatsioonis on loogiliselt tuletatav – kui ei ole nii palju palka, siis on vähem tööd. See on loogiline. Aga töö tuleb ära teha.

Amann: Tehakse ära, aga pikema ajaga.

Pärsimägi: Võib-olla on see piir hoomamatu mitte niivõrd ajaliselt, aga lihtsalt tehakse vähem tööd, sest motivatsioon kaob ära.

Amann: Ajad lähevad kohtus pikemaks.

Rask: Sellele, et esimese otsustuse tulemusena 7 % vähendati, lisandus see, et keegi ei rääkinud. Keegi ei kuulnud. Isikliku kogemuse pinnalt võin ütelda, et kohtute tööefektiivsust ja meeoleolu see kärbe ei tõstnud. Arutasime sellel teemal riigikohtunikega, isegi kui kohtunikul pool palka ära võetakse, ei hakka ta riigile kätte maksma, vaid teeb tööd ikka oma südametunnistuse järgi. Protestiliikumist ei teki, kui palka ei maksta. Pigem võib tekkida see, et kui palka ei maksta, minnakse kapsamaale, sest pere tahab sissetulekuid saada. See on valikute küsimus.

Tampuu: Üldise märkuse korras, kui leiame õigusliku mehhanismi kuidas vähendada ametnike palku, siis see mehhanism peaks toimima ka koondamishüvitiste vähendamisenä. Ametnike koondamine ei olegi laias laastus siis nii ebaefektiivne.

Rask: Kas jutu kokkuvõtteks saaks öelda, et KHN peab vajalikuks õigusliku regulatsiooni loomist selleks, et palgade vähendamise käigus loodaks õiguslikud tagatised ametnikele? Ollakse sellega nõus?

Kas kohtujuhtidel on veel küsimusi? Teema on aktuaalne ja paljudega räägime sellest järgmise nädala lõpus. Praegu peaks päevakorraga edasi minema.

Kas KHN toetab kohtunike ja kohtuametnike palga vähendamist teiste avalike teenistujate palgade vähendamise solidaarsuse alusel?

Poolt: 4 (s.h nõukoja esimees)

Vastu: 4

Otsus: KHN toetab kohtunike ja kohtuametnike palga vähendamist teiste avalike teenistujate palgade vähendamise solidaarsuse alusel eelpool nimetatud tingimustel.

3. Ülevaade koormuspunktide rakendamisest

Vaheaeg: 13.31.

Istung jätkub: 13.45.

Timo Ligi ettekanne.

Rask: Aitäh. Mul on üks küsimus. Kirjalikult meile esitatud versioonis 4. alapunkt, ühe haldusasja lahendamisele kuluv aeg. Lõpus tood välja, et 2008. aastal tehti keskmiselt 399 ületundi ehk ca 2 ületundi tööpäevas kohtuniku kohta. Kui kohtunik planeerib oma tööd iseseisvalt, siis kasutades vana tööõiguse terminoloogiat, on see määratlemata tööaeg. Sa oled võtnud mehhaaniliselt 40-tunnise tööpäeva ja jaganud selle ära. Kas sealt tuleb mingi viga meetoodikas välja või see ongi niimoodi, et kui me mõõdaksime kohtunike tööaega kronometreerimise kaudu, siis saavutaksime selle, et igaüks tuleb tund aega varem tööle ja läheb tund aega hiljem töölt ära. Või on see tegelikult mahutagav tööaja sisse ja see on nagu hinnanguline koormuspunkt, mis on võetud kuluva aja suhtes maksimummäärast. Kõikumine on paratamatu. Oskad sa seda lahti seletada?

Ligi: Kahesst välja pakutud alternatiivist on see viimane. Ei püüa väita kui hakkaksime mõõtma stopperiga, et kohtunik tuleb tund varem ja lahkub tund hiljem. Sellele küsimusele ma vastata ei oska. Pigem antud juhul arvutused põhinevad just nendel koormuspunkti põhimõtetel. Kohtuniku tegelikust tööajast on maha arvatud nädalavahetused, puhkused ja koolituspäevad. 10 päeva iga kohtuniku kohta. Seda ma ka ei tea, kui palju iga kohtunik koolitusel käib. See on kriitiline keskmine, mis ei

pretendeeri absoluutsele tõele. Ja nagu detsembris kokku leppisime, siis teatud küsimuste osas on need põhimõtted praegu revideerimisel. Selles mõttes ka võib muudatusi tulla. See sama justiitshalduse kategooria, mis on väga erinev, praegu puudub täpne selgus, kas see ajakulu, mis on põhimõtetes kirjas, kajastub tegelikkuses või mitte.

Rask: Küsimused?

Pärsimägi: Mida riigi õigusabi taotluse lahendamise hõlmab?

Ligi: Põhimõtted on sellised nagu detsembris sai heaks kiidetud. Klausliga, et mis puudutas näiteks riigi õigusabi asju, mis tuleb selle aasta jooksul veel üle vaadata, et täpsustada neid põhimõtteid. Töögrupis oleme leppinud põhimõtteliselt kokku, et peaksime lähtuma samadest, mis on välja kujunenud tsiviilasjade töögrupis. Aga kuna haldusasjade töögrupp ei täitnud ankeete asjade lahendamise kohta, siis praegu ei oska veel öelda, mis ajapiirang peaks olema. Tsiviilasjade töögrupp täidab ankeete kuni 30 juunini. Pärast seda toimub analüüs. Seejärel on võimalik öelda, missugune on optimaalne aega, mis kulub ühe riigi õigusabi taotluse läbivaatamiseks.

Pärsimägi: Kaks ületundi päevas viitab ebaisaldusväärsele.

Rask: On võetud vahemike maksimumi järgi.

Ligi: Sellepärast ma seda tabelit siia slaidide peale ei kandnud. See on olemasolevate põhimõtete järgi. Iseenesest see 10-punktiline skaala haldusasjades püüab kajastada võimalikult täpselt seda, kuidas haldusasjad peaksid omavahel suhestuma. Need andmed peaks olema tõesed.

Rask: Koormuspunktide välja arvutamine peaks välja jõudma nii kaugele, et kõik valdkonnad on omavahel võrreldavad. Et oleks olemas üks valem, kuhu pannakse numbrid sisse, kust saame teada ajakulust, maksekulust, ressursist. Nii nagu see paljudes riikides on olemas. Mina mõistan ärkvelolekuaega oma töötajana. Kohtuniku tööaega piiritleda nii, et ei mõtle töö peale, on võimatu. Koormuspunkti süsteem peaks olema suunatud mõistliku koormuse väljatoomisele. See on jälle terve rea subjektiivsete kriteeriumitega seotud. Oleks hea, kui vähemalt järgmiseks kohtunike täiskoguks saaks nii kaugele, et meil oleksid meetoodiliselt hästi lihtsalt lahti kirjutatud võrdlused võimalik välja tuua mõne nupuklõbistamisega. Kohtunike vahel on vaidlus, kus räägitakse, et ühed asjad on keerukamad või teised vähem keerukamad, nii halduses, tsiviilis või kriminaalis. Ilmselt tsiviili kohtunikud ütlevad, et nende asjad on kõige keerulisemad, halduskohtunikud ütlevad, et nende asjades on uurimisprintsip väga keeruline ja äkki need on ka kuidagi võrreldavad?

Ligi: See peaks olema võimalik.

Rask: Kas on veel küsimusi? Täname Timot ja läheme järgmise punkti juurde.

4. Keskmise kohtuasja maksumus 2008. a esimese ja teise astme kohtus

Rask: Kes ülevaate teeb?

Kiipsaar: Esimese astme kohtutes ainult.

Rask: Peame tegema päevakorra muudatuse. Kinnitatud päevakorras on juttu esimese ja teise astme kohtutest. Kas KHNi liikmed on muudatusega nõus? Nõus.

Kiipsaar: See on põhimõtteliselt Timo Ligi jutu jätk. Tema seletas ära need põhimõtted. Kuna meil KHNis oli jutt, et me kunagi saaks seda kasutada kohtute eelarve läbirääkimistel, siis minu poolt on kokku pandud finantsilised numbrid ja lahendatud asja kulud. Tekst on materjalides. Tabelites on ära toodud õigusemõistmise tegevuskulud, lahendatud asjade arv 2008. aastal. Välja on toodud, kui palju keskmiselt kulus aega ühe asja lahendamiseks erinevates kategooriatest. Ja kui suur on tegevuskulu ühe lahendatud asja kohta. Eraldi on välja toodud haldusasjad. Memo teises osas on tsiviil-, kriminaal- ja väärteoasjad esimeses astmes. Arvutused põhinevad töökoormuspunktidel.

Rask: Milliseid kulusid on arvesse võetud?

Kiipsaar: Kõik õigusemõistmisega seotud tegevuskulud. Memos on välja toodud tsiviil-, kriminaal- ja väärteoasjades, et maakohtus on kinnistus- ja registriosakondade kulud. Need on ükshaaval välja võetud, et neid eraldada. Samamoodi maksekäsk. Pärnu puhul ma sain selle eraldada, see on siit välja jäetud. Ei ole välja võetud Harju, Tartu ja Viru maksekäsku, kuna see eelarves lihtsalt ei ole eraldi rea peal. Mingis väikeses ulatuses on tsiviil-, kriminaal- ja väärteoasjade kulu suurem, kui see oleks siis, kui need oleks sealt välja jäetud. Haldusasjad peaks üsna täpsed olema.

Rask: Teine küsimus on see, kas selle meetoodika alusel on võimalik tulevikus välja tuua eraldi kuluartiklitena, kui palju kulunud kohtuniku tööaega, kui palju ametniku tööaega, kui palju üldkulusid? Kui seda meetoodikat pole, ei saa lahendada küsimust, kuidas vähendada kohtuikite arvu, asendades kohtunikud kõrgesti kvalifitseeritud kohtujuristidega. See meetoodika täna siit seda välja ei too.

Kiipsaar: Võib-olla Timo oskab vastata?

Ligi: Koormuspunkti põhimõtted lähtuvad ainult kohtunike tööajast.

Rask: Kohtuniku tööaja sisse on arvatud sekretäri ja nõuniku tööaeg?

Ligi: Ei, see on ainult kohtunike tööaeg. Et jagada summasid kohtunike ja ametnike vahel, eeldaks põhjalikku pildistust, stopperiga mõõtmist.

Rask: Seda vast ei ole tarvis. Metoodika on poolik sel juhul, kui võtame erinevad kululiigid. Olen korduvalt pidanud eelarveläbirääkimistel rahandusministrile ja justiitsministrile selgitama, et nii kaua kuni ei ole selge, kuhu me raha paneme, ei ole mõtet rääkida protsentuaalsest vähendamisest, sest see ei anna selget tulemust. Kui rahandusminister ja poliitiline eliit on tõstatanud küsimuse, et kohtunike arv peaks vähenema ja peaks vähenema ametnike arv, kellele on riigi poolt tagatud kõrged sotsiaalsed tagatised, siis peab olema ka riigi seisukohalt selge, kui palju praegu antakse raha sellesse sektorisse ja teise sektorisse.

Ligi: Ametnike kulud on võimalik kohtunike kuludest eraldada. Sealt saab teada iga kategooria lõikes. Näiteks kui palju kulub raha kinnipeetavate kaebuste lahendamiseks. Seda on võimalik välja arvutada matemaatiliste tehete abil. See on kirjvimeetodil tehe.

Rask: Kas selles osas on kavatsus metoodikat edasi arendada? Toon ühe näite. Mina ei teaks riigi õigusabi osutamise suurt midagi, kui ei oleks tulnud Tartu Halduskohtu kohtunuabi määrus selle kohta, et Riigikohtu erikogul tuleb määrata kohtualluvus. Siis ma võtsin selle toimiku ette täie tõsidusega ja õppisin selgeks. Sisuliselt on kohtud kokku korjanud 100 lehekülge dokumente selleks, et hakata otsustama, kas anda vangile, kellel on 80% töövõimest kadunud ja kellel ei ole sentigi hinge taga, riigi õigusabi või mitte. Mind huvitab see, kuhu see ressurss läheb. Kui kohtunik on teinud määruse, siis kohtuametnik on ka kulutanud aega selle vangiga kaebuse arutamiseks, selleks, et jõuda üldse pädeva kohtu määramiseni. Sealt tuleks välja tuua see rida, mis puudutab kohtu kui asutuse tööd ja kohtuniku tööd.

Ligi: Kirvimeetodil on võimalik metoodikat kindlasti edasi arendada, et saada täpsemalt teada, kui palju ühe asja lahendamise kulust moodustavad majanduskulud, kohtuniku kulu, ametnike töö kulu.

Rask: Siis on nad omavahel võrreldavad. Kui tahame kohtujuristide ja ametnike osa tõsta ja anda neile lisafunktsioone, siis on selge, et seda ressursi tuleb arvestada.

Luha: Selle metoodika häda on see, et kui kohtunikuametnike palgad võrreldes kohtunike palkadega on väga väikesed, siis on ka nende osakaal väga väike. Mis ei pruugi tegelikult vastata sellele, et nende tööpanus oleks väike. See eeldab natuke ametnike töökoormuse metoodika eraldi välja töötamist paralleelselt kohtunike metoodikat aluseks võttes.

Tampuu: Pärts huvitav statistika, mis siit välja tuleb. Järgnevat KHN-ides peaks tegelema kohtute efektiivsusega. Mida need arvud näitavad? Haldusajale kuluv ressurss on poole suurem kui kriminaalajal. Kui me nüüd vaatame ajaliselt, siis halduskohtunik lahendab ühte asja kolm korda aeglasemalt, mis muu hulgas kajastub üldises statistikas, kus halduskohtunike lahendatud asjade alusel tuletatud töökoormus on siin üks kolmandik tsiviilkohtuniku koormusest. On kaks võimalust. Kas nüüd halduskohtunikud töötavad efektiivselt ja see ongi õige optimaalne aeg ja järelikult üldkohtunikud töötavad üle oma võimete, mis kajastub ebakvaliteetsetes kohtulahendites. Või milles see probleem siin on. Me seisame silmitsi kohtunike arvu vähendamise küsimusega. See probleem on juba reaalselt, et ei kuulutata välja kõiki konkursse vabanenud kohtunike kohtadele. Tuleks ikkagi sügavalt analüüsida, et see näide, et hakata võrdlema, kumb on raske, kas see viib kuskile. Ma ise olen lahendanud nii tsiviil- kui haldusasju ja mina seal vahet ei näe. Võib-olla peaks võrdlema teiste riikide näitajaid ja võib kuskile viia. Siin mingid põhjused on, aga me peame nendega tegelema.

Pappel: Kas siin on arvestatud, et tsiviilist teevad kohtunikuabid ka teatud määral?

Tampuu: See tulebki välja selgitada.

Rask: Tsiviili ja kriminaali osas ei ole veel väga selget metoodikat. See tuleb. Timo, kas sa saad öelda, kas võetakse arvesse seda, mida abid teevad või ei tee?

Ligi: Abide asju ei võeta arvesse, sest see puutub ainult kohtuniku tööaega. Aga vastusena küsimusele, ma ei saa ära selgitada seda, miks halduskohtunikud vähem asju lahendavad. Mina ei näe selles otseses midagi halba, et nii on, ma arvan et see tegelikult kajastab pilti objektiivselt.

Rask: Tambeti sõnum oli pigem selles, et kui saame sellise valemiga, kuhu paneme arvud sisse, siis kolm erinevat menetlusliiki peaks olema võrreldavad. Kas haldusasi on koefitsiendiga 2 või 1,1 või 0,9 võrreldes näiteks tsiviilasjaga, see on hinnangu küsimus. Igal juhul see materjal on toonud väga selgelt välja selle, et esmapilgul tööjõudlus erinevates menetlustes on erinev. Kas see on põhjendatud või mitte, ei tea. Kaldun arvama, et kui need tsiviili ja kriminaali omad saavad mingisse selgesse otsustusfaasi, siis keegi peale kohtunike endi ei saa neid paika loksutada. Riigikohtu esimees moodustab ühe tõsiselt võetava kohtunikest koosneva ekspertrühma, kelle ülesandeks ongi see omavaheline võrreldavus kohtusüsteemi sees paika panna. Ega seda ei saa mingi administratiivse käsulauaga paika loksutada. See tuleb ikka elust endast. Võimalik, et selleni me jõuame enne järgmise aasta täiskogu. Võimalik, et ei jõua. Siis tekib ehk mingi metoodiline alus selleks, et saab kohtusüsteemi esindav inimene minna valitsusse, rahandusministri juurde või parlamenti ja ütelda, et

meie prognoosime statistiliselt nii palju asju. Nende asjade läbivaatamiseks kulub nii palju ressursi. Kui seda ressursi nii palju ei ole, siis need asjad jäävad kapi otsa. Siin ei olegi millegi üle vaielda.

Tampuu: See nüanss, mis detsembrikuu KHN-is oli, et seesama õigusabi määrus, miks halduskohtunikul kulub selleks 3-4 korda rohkem aega.

Rask: See vajab selgitamist. Seda ei saa niimoodi selgitada, et KHN võtab mingi otsuse vastu. Me tegeleme sellega ja loodame, et saame detsembriks oluliselt targemaks, mis puudutab ka teisi valdkondasid. Püstitaks eesmärgi selliselt, et kogu kohtunikud saab tervikliku pildi koormuspunktidest järgmise aasta täiskogul, kus on juba ka sinu poolt tõstatatud küsimustele lahendused leitud.

Pärsimägi: Kui ühel juhul teeb kohtunik ise kõik need toimingud ära, paneb endale kirja 4 tundi ja teises kohtus muu personal, kes teeb 3 tunni töö ära, siis võib tekkida erisus.

Rask: Siis tuleb leida optimum.

Ega ei ole rohkem küsimusi selle punktiga seoses? Ma ei hakka mingit kokkuvõtet tegema. Tahame, et meetodikat edasi arendataks, et oleks välja tuua eraldi kulu, mis läheb kõrgepalgalise kohtuniku töö tasustamiseks, milline osa sellest läheb nõ karbikuludeks või üldbaasi loomiseks ja millise osa õigusemõistmisest moodustavad need kulutused, mis kuuluvad kohtuametnike palkamiseks. Sealt tulenevalt saab hakata neid asju omavahel võrdlema. Mingit tähtaega siin KHN ilmselt anda ei saa, esialgne pilt on käes. Sellel aastal eelarve läbirääkimistel parima tahtmise juures ei ole võimalik meetodikat kellelegi tutvustada, sest see eelarveprotsess ei allu mingisugusele loogikale. Loodan, et tulevad paremad ajad.

5. kohus.ee meiliaadresside kasutusele võtmine.

Roos: Teen lühikese ülevaate. Tegemist on tehnilise küsimusega. Leidsime, et me ei saa seda küsimust Justiitsministeeriumi otsusega ära lahendada. Siin peaks KHN andma põhimõttelise heakskiidu, kas ollakse sellega nõus. Nimelt on olemas veebileht kohus.ee. Halduskohtu poolt tehti ettepanek, et kõigi kohtute meiliaadressid võiks olla kohus.ee lõpuga. Nagu kõigil prokuratuuri asutustel on meiliaadress lõpuga prokuratuur.ee. Hetkel lõppevad kohtute meiliaadressid just.ee-ga. Teine osa ettepanekust on see, et looksime kohus.ee lõpuga meiliaadressid ka Riigikohtu aadressidele. Et tulevikus oleks ühtne kohtusüsteem ja ühtne aadresside süsteem. Kui isik kirjutab kohtule, siis ta ei peaks eristama, kas ta kirjutab Justiitsministeeriumi haldusalas olevale asutusele või Riigikohtule. Oleks ühtne kohus.ee

Rask: Selge, kas on küsimusi, ettepanekuid? Palun käega märku anda neil, kes põhimõtteliselt toetavad seda lahendust. 6 poolt. See on ühtse kirjalangi ja terve süsteemi üks osa.

Kiidjärv: Mis saab olemasolevast just.ee-st? Kas peame hakkame igale poole teavitama, et aadressid on muutunud?

Roos: Mõlemad jäävad alles. Kui kirjutatakse ükskõik kummale, siis meilid saadakse kätte.

Rask: Riigikohtus on ka praegu nc.ee ja riigikohus.ee, tehniliselt on see võimalik.

Kas KHN toetab kohus.ee lõpuga meiliaadresside kasutuselevõtmist terves kohtusüsteemis?

Poolt: 6

Vastu: -

Erapooleitud: -

Otsus: KHN toetab kohus.ee lõpuga meiliaadresside kasutuselevõttu terves kohtusüsteemis.

6. Ülevaade Riigikohtu esimehe ettekandest Riigikogu ees 4. juunil.

Rask: 4 juulil on järjekordne ettekanne, minu jaoks on see viies. Praegu on ettekanne materjali kogumise staadiumis. On olemas selge kava, millest tahan seal rääkida. Kui KHN liikmetel on häid ettepanekuid, millest kindlasti tuleks rääkida, siis on paslik see täna siin välja ütelda.

Ettekanded on olnud kõik sellised, et kõigepealt peatub Riigikohtu esimees eelmisel aastal tehtud ettepanekutel. Kuidas nendele on reageeritud ja mis sellest välja on tulnud. Eelmisel aastal oli eelarves üks kärbe juba tehtud. Peatusin eelarvemenetlusel. Rääkisin iseseisvast kohtuvõimust, millest olen püüdnud igal võimalikul juhul rääkida, ja kohtute seaduse eelnõu vajadusest.

Päevakorrapunktid on täna täpselt samasugused, sest kõik püstitatud probleemid on lahendatavad ainult uue kohtute seaduse eelnõuga. Kusjuures eelarve küsimustel ei saa jätta peatumata nendel aspektidel, mida me täna siin arutasime, ehk küsimus iseseisvast kohtuvõimust eelarve kontekstis. Ma ei jäta kindlasti tähelepanu juhtimata sellele, et kogu eelarve menetlus, eelarve koostamise, kooskõlastamise ja täitmise probleemistik ei ole paigas võimude lahususe aspektist. Nii palju eelmise aasta ettepanekutest.

Igal aastal on olnud ka lühike ülevaade kohtustatistikast. Olen Külli käest tellinud memo, mille saan 20. maiks. Külli lubas kätte näidata ideoloogilise suuna, mis 2007-2008 aastate võrdluses kohtute töökoormuses üldse esineb, millised on need lähenemisnurgad, millele parlamendiliikmed peaksid tähelepanu pöörama ja mida kohtutöö sisuliselt tähendab. Tahaksin välja tuua tendentsid, mis viimast aega iseloomustavad. Loomulikult läheb lisana juurde statistiline tabel. Riigikohtu esimehe ettekandes sellel pikalt ei peatu, sest poolest tunnist jääb väheks. Riigikogu liikmetel on võimalik selle tabeli kaudu tulla Justiitsministeeriumi kodulehele, ise selle kallal töötada ja analüüsida, kui seda keegi soovib. Kui selles osas on mingeid häid mõtteid, mida statistika aspektist rõhutada, siis olen ettepanekutele avatud.

Kindlasti tahaksin peatuda Euroopa Nõukogu töhüsa õigusemõistmise komisjoni CEPEJ Euroopa Nõukogu liikmesriikide kohtusüsteemi raportil, mis on nüüd ära tõlgitud ja mis pannakse samuti lisaks juurde. Parlamendi liikmed võiksid teada, millisel positsioonil on Eesti kohtusüsteem võrreldes teiste kohtutega. Seda ma ümber jutustama ei hakka, sest aega ei ole. Küll aga on vajalik sellele tähelepanu juhtimine.

Tänuväärse töö on teinud kohtukorralduse analüüsi töögrupp Kersti Kerstna-Vaks'i juhtimisel. Selle kohta on mulle koostatud memo, mille lisan materjalide juurde ning rõhutan mõningaid aspekte. Esimeseks, mida töörühm on välja toonud, on läbimõttlematu seaduste muutmine. Põhiline märksõna on TsMS. Nende muudatused aasta lõpus koos riigilõivude tõstmisega jne. See on probleem, millest ei saa mööda minna. Parlamendi tähelepanu tuleb sellele juhtida.

Paratamatult peame eelarve defitsiidi valguses rääkima koolituse küsimustest, ametnike volavusest ja sellest probleemistikust tervikuna. Mida tähendab palgakärbe tööjõu volavuse aspektist. Tartu Maakohtus on volavus 25% aastas, Harju Maakohtus kõige suurem, Riigikohtus ainult ...

Kiidjärv: Kust need arvud tulevad?

Rask: Mulle tehtud memost. Seda on uuritud. Ei maksa sellele hinnangut andma. Räägin seda, et parlamendile saab Riigikohtu esimees anda üldise pildi, milline on personali liikuvus kohtusüsteemis. Kui see on suurem kui 10 %, mida peetakse normaalseks, näiteks 25%, siis 4 aastaga kogu ametnikkond vahetub. Teisisõnu, väljaõppel ja raha panustamisel puudub mõte. Ainuke, kus ametnikkond ei liigu, on Riigikohus. Teistes kõigis liigub. Mõnes vähem, mõnes rohkem. Personali liikuvuse analüüs tuleb memost välja ja sellel tahaks peatuda.

Loomulikult tuleb öelda välja, mida tähendab infotehnoloogia rakendamine. Töörühm on tulnud välja järeldusega, et praeguses situatsioonis KISI lahendused lisavad töökoormust, mitte ei hõlbusta.

Üks tähtis küsimus on kindlasti menetluskohustusdokumentide kättetoimetamine tsiviilasjades. Töörühm on tähelepanu juhtinud, et kättetoimetamise peale läheb lubamatult palju ressursi.

See oleks nagu eduaruanne parlamendile kohtukorralduse analüüsist, millega kohtusüsteem ise on tegelenud.

Neljanda punktina tahaksin peatuda halduskohtumenetluse arengutel ja kitsaskohtadel. Palusin halduskolleegiumil teha sellekohase analüütilisel memo. Kui kohtunikud on algmaterjalist huvitatud, saab need KHNI liikmetele saata. 21. mai kokkusaamisel saavad kõik, kes asja vastu huvi tunnevad, halduskolleegiumi seisukohti vaagida.

Esimene asi, mis Riigikohtu juhtkonna nõupidamisel üles kerkis, on riigihangete probleemistik. Sellest rääkis juba möödunud aastal.

Tavaliselt on peatunud põhiseaduslikkuse järelevalve küsimustel, parlament tunneb selle vastu suuremat huvi. Sel aastal peaks peatuma Euroopa Inimõiguste Kohtu praktilisel ebamõistlikult pika menetlusaja ja sobivate menetluslike õiguskaitsevahendite kohta. Meil on üks Paala asi, mida me arutasime põhiseaduslikkuse järelevalves, kus menetlus kestab 10 aastat ja ikka veel lahendit esimeses astmes ei ole. Neid näiteid on päris huvitavaid. Ühtelugu saame Euroopa Inimõiguste Kohtust vastu pead, mis tegelikult kajastub poliitilises maastikus väga selge kriitikana kohtusüsteemi aadressil. Kohtutele saadeti ka Justiitsministeeriumi poolt kokku pandud eelnõude pakett, kus on kaks sätet selle kohta, kuidas tulevikus peaks mõistlikku menetlusaega määruskaebuse korras tagama. Oleks hea, kui kohtunikud teeksid oma selged ettepanekud. Kohtute seaduse eelnõus on selle kohta säte, et kõrgemal kohtul on õigus juhtida tähelepanu, kui ta leiab, et see menetlusaeg on ebamõistlikult pikk. See on õiguslik vahend. Kas see tulevikus välistab selle, et kohtuniku kapis ei ole 30 tsiviilasja, millelt ei ole 3 aastat tolmukorda maha pühitud, ei oska öelda. Kuigi Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendi järgi ei saa kohus aru, kuidas distsiplinaarmentlus võiks kiirendada kohtumenetlust. Kohtuhalduse mudel peaks tagama mõistliku menetlusaja tagama, mitte distsiplinaarpraktika. See on omaette temaatika. Ma ei tea, kas see mahub sisse või mitte. Aga tajun, et selle pinnalt tekivad küsimused, sest parlamendi liikmed on alati kursis sellega, mida Euroopa Inimõiguste kohus teeb. Suhteliselt vähe tuntakse huvi selle vastu, kuidas Eestis õigusemõistmine toimub.

Tuleb rääkida ka kohtute seaduse eelnõust. Saan rääkida sellest, mis staadiumis eelnõu on ja millised on põhiprobleemid. See materjal tuleb 20.-21. mail arutusele.

See on ülevaade Riigikohtu esimehe ettekandest. Kui on häid ettepanekuid või küsimusi, olge head.

Tampuu: Eks me jõuame neid märkusi ja ettepanekuid teha. Tsiiviilasjadeasjade statistikast torkab silma, et see peegeldab üldist jätkusuutlikkust tsiiviilasjade lahendamisel. Kuigi asjade arv on vähenenud, ei suuda tsiiviilkohtud sissetulevaid asju ära lahendada. Jääk jääb alles ja isegi väikese protsendi võrra suureneb. Ei jõuta hädapärastel ära lahendada isegi sissetulevaid asju, rääkimata jäägi likvideerimisest.

Rask: Külli, ole hea, ütle põhitendentsid, millele tuleks parlamendi tähelepanu juhtida kohtustatistika aspektist.

Luha: Selle aasta nelja kuuga on asjade arv kasvanud. 2007-2008 oli tsiiviilasjades tendents veel languse poole. Võime tuua sisse ka 2009. aasta, et näidata kuhu suund võib olla. Asjade arv on kasvanud loomupärastes asjades - laenulepingud, korteriühistute teenuselepingute vaidlused, teenuste lepingud. Lisaks TsÜSi üldosa, 2006. aastal jõustunud seaduse nõ teise ringi asjad. Väärteomenetluses on asenduskaristused ja aegumistaotlused.

Kiidjärv: 45 % kriminaalmenetluse asjadest on aegumised.

Luha: Kui me tahame seda aspekti välja tuua, siis on mõistlik kajastada tendentsi, mis hakkab juhtuma. Kui see on järgmise aasta ettekande teema siis praegu võime veel öelda, et aastal 2008 näitasid asjad vähenemise tendentsi. Kuigi ma olen nõus, et tsiiviilasjades ei ole nii nagu kriminaalis, et see, mis tuleb sisse ka lahendatakse ja jääk väheneb. Tsiiviilis vähenes jääk selle arvelt, et 2007 anti väga palju kohtunikuabidele. See on otsustamise küsimus, kas tuua välja negatiivset tendentsi.

Rask: Me peame võrdluse tooma. See 2007-2008 võrdlus on õige, aga Riigikohtu esimehel pole õigust varjata rahva eest tegelikke tendentsi, mis on aset leidnud viimastel kuudel.

Pappel: Halduskohtutes on samuti töökoormus suurenenud.

Rask: Me ei saa seda statistilise tõepärasusena välja tuua, see on periooditi võrreldav. Aga kui tendents on olemas, siis parlamendi eest seda varjata pole eetilise.

Tampuu: Maksekäsu kiirmenetluse asjad seisid, kuuldavasti on hakanud kiirenema.

Luha: Kui me võrdleme seda 2007- 2008, siis 2007 oli neid ligi 10 500, aga ...

Tampuu: Kas tendents muutub, aasta lõpp oli üsna kehv? Lisandub protsent, mis tuleb üldkohtutesse tagasi. Kui hakatakse rohkem maksekäsu asju tegema, siis nendes 10% tuleb üldkohtutesse ja seal toimub ka vastavalt töökoormuse suurenemine. Kui maksekäsu süsteem hakkab tööle, siis tasub seda tendentsi jälgida.

Luha: Praegu olen maksekäsu puhul igakuiselt vaadanud, mis see tendents on. Probleem on selles, kui palju suudetakse kätte toimetada. Infosüsteem iseenesest võimaldaks rohkem asju lahendada.

Tampuu: Pritsiibis oli jääk nii suur. Süsteem peaks töötama sellise jõudlusega, et ta sööks seda jääki.

Luha: Jääk ei ole keskmise teema. Kui maakohtud jätkavad sama tendentsi, mis eelmisel aastal, siis peaks maksekäsu asjade jääk aasta lõpuks olema väiksem.

Kiidjärv: Loodame.

Pärsimägi: Kas vanad maksekäsed menetletakse maakohtus 3 aastaga ja uued 3 kuuga?

Rask: Võtad tagasi ja esitad uuesti.

Kiidjärv: Juhiksin tähelepanu veel sellele, et kriminaalmenetlusasjade hulgas on tohutult palju ennetähtaegse vabastamise asju. See on seadusandja teema. Need tulevad igal juhul kohtusse. Samal ajal on läbi mõtlemata, miks seda peab otsustama kohus. Kohtus on otsuse teinud ja inimesele karistuse määranud. See, et inimene ühiskonda tagasi lasta, kas see on enam puhtalt õigusemõistmise ülesanne? Kas ei peaks olema komisjon, kus peavad olema psühhiaatrid, psühholoogid, kohaliku omavalitsuse esindajad, riigi esindajad, kes otsustavad, kas isik lasta vabadusse? See on puhas seadusandja küsimus. Miks peab kohus sellist asja tegema? Teiseks, aegumised. See on samuti seadusandja küsimus. Miks seadusandja on nii lühikesed ajad pannud täitemenetlusse? See on Riigikohtu lahendist tekkinud probleem, mis praegu kohtutes valitseb. Need on kirjalikud menetlused, aga need võtavad kohutavalt palju aega. Riigikohus ei ole selles süüdi. Lahend oli õige. Aga tavainimene ei saa aru ja esitab avalduse, et palun lõpetada minu elatise kinnipidamine, kuna ma ei ole nagnii kolm aastat maksnud, järelikult on see juba aegunud. Tema ei tea, mida tähendab aegumine.

Rask: Külli, kui teed selle memo, siis katsi panna rõhuasetused. Ühelt poolt, statistikat analüüsidest võivad rõhuasetused olla ühesugused, aga teiselt poolt, need inimesed, kes iga päev seda tööd teevad, arvavad teisiti. Tahaks kajastada üks kord ja objektiivselt. Alati pole see Riigikogu ees õnnestunud. Saada memo KHNi liikmetele ja äkki on neil millelegi tähelepanu pöörata. Käsitleme ettekannet usus, et parlament tahab seda kuulata.

Luha: Rääkisime, et peaks olema pikaajaline võrdlus. Ajamahu tõttu jääb rõhk ikkagi viimastele aastatele?

Rask: Memo võib olla pikem. Mina saan võtta ettekandesse maksimaalselt ühe lehekülje. Saan memo panna lisana juurde.

Kiidjärv: Lisaksin ühe asja veel juurde. Nüüd on näha, kuidas ajakirjanduses kajastatakse ja endal on ka väga kehv lugeda, kui üldmenetluse istungid pannakse aasta lõppu, siis see on oht, mida kohtunikud teadvustasid. Katkematus printsiibi rakendamine toob tagajärje, et suurtes protsessides ei ole võimalik aegu kokku leppida ja suured protsessid jäävad ära ühe isiku puudumise tõttu. Siis võib kohtunikul tekkida kuuajane paus.

Amann: Nüüd see aeg täidetakse, hakatakse määruskaebuseid lahendada.

Rask: Riigikohtu esimehe ettekandes võiks anda märksõna, et liialt jäik regulatsioon. Printsiibi kui sellise vastu vaevalt, et kellelgi midagi on. Aga kui regulatsioon ei võimalda mõistlikult aega planeerida ja tekitab lisatakistusi, siis tuleks seda seadusandja poolt kriitiliselt analüüsida. Analüüsi baasi saab anda ainult kohtusüsteem.

Pappel: Aga veel üks mõte, et äkki peaks Sotsiaalkomisjonile sõnumi andma, et kes praegu meie pensionidega tegeleb. Ma ei tea, kui kaugel nende eelnõu on.

Rask: Olen sinuga nõus. Riigikohtu esimees on olnud kirjavahetuses Sotsiaalkomisjoniga. Ma olen püüdnud seda teha võimalikult avatult. Need kirjad on ka kohtunikonnale kättesaadavad olnud. Ilmselt see pensionite küsimus on selline, mida hetkel keegi puudutada ei taha. See on nii valus teema. Just selles kontekstis, mis puudutab aastaid 2016-2017 ja sealt edasi ligi 10 aastat. Selle tulemusel tekib Eestis olukord, kus ülalpeetavaid on oluliselt rohkem kui neid, kes makse maksvad. Selleks valmistatakse. Eelnõus on kirjas, et kohtuniku palgast võetakse pensioniks 75%, keegi seda vaidlustanud ei ole. Sealt edasi läheb indekseerimissüsteemiga. Tulevikus, kui kohtuniku palk tõuseb, siis pension hakkab muutuma ainult indeksi kaudu. Kirjavahetus baseerus mitteametlikel memodel. Täna selget õiguspoliitilist otsust selles valdkonnas ei ole. Kaldun arvama, et eraldi teemana pole mõistlik seda Riigikohtu esimehe ettekandes käsitleda. Küll aga saab seda rääkida kohtute seaduse kontekstis. See on üks probleem, mis vajab väga selget lahendamist.

Pappel: Kas mulle ainult tundub, või on väga paljud kohtunikud on hakanud pensionile minema?

Rask: Ei tundu, see ongi nii. Eelmise aasta ettekandes ma prognoosisin, et toimub põlvkondade vahetus. Rääkisin ka sellest, et väga paljud lähevad pensionile. Kui võtta need kohtunikud, kellel on õigus pensionile minna, siis selle aasta pensionile minejate arv küündib 30-ni. Aga kõik ei ole seda võimalust kasutanud. Tendentsi, et hirmust minnakse, ei ole tajunud. Tiia ütles, et väga paljud, kellel on õigus pensionile siirduda, on lasknud oma pensioni välja arvutada ja ära määrata.

Kas on veel selle ettekande pinnalt mõtteid? Ei paista olema. Lähme edasi.

7. Erakorralise kohtunike täiskogu korraldusest.

Rask: Erakorraline täiskogu tuleneb kohtunike täiskogu 13. veebruari otsustustest. Sellest tulenevalt on Riigikohtu töökas kollektiiv püüdnud seda ette valmistada. Toimub kahel päeval, materjalid on välja saadetud. Vestlustes on tõusetunud küsimus, kuidas täiskogu välja nägema hakkab, kui on 150 muudatusettepanekut. Meil on kaks päeva aega. Ja kui hakkame diskuteerima, kas siis on üldse võimalik midagi otsustada.

Tulenevalt reglemendist oleme valmis piirama sõnavõtu aega. Kuna me oleme üks kord selle läbi arutanud ja materjalid on käes. Muudatusettepaneku tegijal on võimalik lühidalt veelkord selgitada muudatusettepaneku sisu. 3 minutit. Sellele järgneb 2 minutit töörühma ja ministri repliigid. Kui ettepaneku tegija ei võta seda ettepanekut tagasi, toimub hääletus. Hääletada on võimalik poolt, vastu või erapooletuks jäädes. Hääletustulemuse kohta koostatakse protokoll. Aluseks on võetud 31. detsembri eelnõu, mis on kohtunikonnale välja jagatud. Eelnõu täiendamiseks viiakse sisse muudatusettepanekud. Juhul, kui minister on sellega nõus, siis ministri redaktsioon pannakse eelnõusse sisse. Kui kohtunike arvamus lahkneb ministri või töörühma arvamuselt, siis selle kohta koostatakse hääletustulemuse alusel eriarvamus. Kõik seisukohad, mis eriarvamusel fikseeritakse, edastatakse parlamendile. Tegemist on pretsedendiga, kus kolmas võim eriti demokraatlikel alustel maksimaalse osalusega on saanud kaasa rääkida eelnõu kujundamisel.

Hääletusprotseduur on planeeritud nii, et Vanemuise lavale pannakse istuma ekspertkomisjoni esimees ja mõned eksperdid, koosoleku juhataja (Riigikohtu esimees) ning minister oma kaaskonnaga. Saalis nad ei oleks näha ja koosoleku juhataja ei näeks saali tervikuna. Saal ei istu leentoolides vaid laudade taga. Ümmargused laud on poolkaares. Hääletamine toimub elektrooniliselt. On olemas puldid, millel on üks nupp. Koosoleku juhataja paneb hääletusele, kes on muudatusettepaneku poolt. Arvuti loeb kokku tulemuse, kes on poolt, vastu või jäi erapooletuks. Iga kord tuleb eraldi hääletada.

On palve, et kui reglemendi osas on ettepanekuid, siis palun esitada. On kaks ettepanekut. Püüame teisipäeva jooksul selle reglemendi kokku kirjutada ja paneme selle neljapäeval täiskogu lauale. Täiskogu otsustab, kas võtab selle reglemendi oma töö aluseks või mitte. Kohtunike listis ringles üks ettepanek, et kui ei ole muudatusettepanekut tagasi võetud, siis igal juhul toimub hääletus. Kõik ei teinud muudatusettepanekuid, kuid sooviksid iga muudatusettepaneku suhtes oma seisukoha välja

ütelda. Teine ettepanek, et väga karmid ajapiirid võivad teatud küsimustes muuta koosoleku farsiks. Juhatajal peab olema õigus vajadusel aega pikendada veel 3 minuti võrra ja repliigiks veel 2 minuti võrra. Kolmandaks, oleme kutsunud külalisi, näiteks õiguskantsleri ja Riigikogu liikmed. Reglemendi järgi neile sõna ei anta. Aga diskussioonis tuleks seda siiski teha. Kui õiguskantsler soovib juba alguses kohtunikonna poole pöörduda avaldusega, siis me kindlasti selle aja leiame.

Kui on häid mõtteid, kuidas seda paremini läbi viia, siis andke teada. Veel viimasel hetkel on võimalik seda kõike arvestada.

Vaheajal toimub üks raamatu esitus. Riigikohtus sai valmis põhiseaduslikkuse järelevalve lahendite pika perioodi süstemaatiline analüütiline raamat. Öhtul toimub ka Riigikohtu esimehe vastuvõtt. Kohtunikud on majutatud üliõpilasküladesse. Pärnu Maakohus pöördus Riigikohtu poole, kas Riigikohus on võimeline kulusid kandma. Jõudsime kokkuleppele, et Riigikohus kannab kolme või nelja kohtuniku majutuskulud. Kohtunik ei saa jätta täiskogule tulemata, kui eelarves ei ole raha.

Pappel: Kui töögrupi arvamus ja ministri arvamus läheb lahku, mis siis saab?

Rask: Need on konkureerivad hääletused. Küsimus on selles, et töörühmal võib oma nägemus olla. Kui töörühm pole suutnud ministrit veenda, siis minister, kasutades valitsuse kaudu seadusandliku initsiatiivi õigust, esitab loomulikult selle arvamus, mida tema õigeks peab. Mis ei tähenda seda, et kohtunikud ei võiks toetada töörühma arvamus. Läbihääletamise kaudu me fikseerime alternatiivvariandi või eriarvumuse. Töörühmal on oma arusaam. Fikseerimist vajab ühelt poolt ministri nägemuse järgi eelnõu. Kui see ei lange kokku kohtunike arvamus, tuleb fikseerida kohtunike arvamus. Töörühma arvamus ei fikseerita. Töörühm ei koosta eelnõud.

Pappel: Veel selline küsimus, kui keegi soovib oma ettepanekust kohe loobuda, kas on siis mõtet hakata seda kõigepealt ette lugema, siis hääletama.

Rask: Reglemendi esimeses versioonis oligi nii, et kõigepealt koosoleku juhataja peab küsima muudatusettepaneku tegijalt, kas ta soovib selle ettepaneku menetlust. Kui arusaamised on muutunud, siis minnakse lihtsalt järgmise muudatusettepaneku juurde.

Võib tekkida olukord, kus ettepaneku tegija soovib ettepaneku tagasi võtta, aga leidub keegi, kes soovib seda arutada. Seetõttu tuleks koosolekut juhatada paindlikult. Kasulik on kulutada selle peale 2 või 3 minutit, kui pärast ütelda, et kellelegi ei antud võimalust, et sõna kaasa ütelda.

Pappel: Uusi ettepanekuid ei tohi teha?

Rask: Mille kohta?

Pappel: Tabelis oli ettepanekuid, millega varem keegi ei tutvunud. Kui oli ettepanekute tegemise aeg, siis avaldati kõik korraga. Kui nende pinnalt on uusi ettepanekuid?

Rask: Ei välista, et on selline plaan, et kui nüüd need asjad on läbi arutatud, siis tuleb teha uus tekst. Tekst, mis vastab ministri tahtele, kuhu on juurde pandud kohtunike eriarvamus. Muudatusettepanekute tegemine lõpeb eelnõu kolmandal lugemisel parlamendis. Ei välista seda, et parlamentaarses debatis, lisaks kõigele sellele, mis seal juba kirjas on, tehakse selgelt argumenteeritud ettepanekuid eelnõu muutmiseks.

Pappel: Tambetil oli üks huvitav ettepanek, et kohtunike palgad ja palgamäärad tuleneksid riigi kõrgemate ametiisikute seadusest. Oletame, et me hääletame selle poolt. Samas teame, milliseid koefitsiendid on konkreetsetes eelnõus. Et need on esimese astme kohtunikele samas halvemad kui need, mis on selles kohtute seaduse eelnõus.

Tampuu: Minu ettepanek pole seotud konkreetse eelnõuga, vaid see on põhimõte.

Pappel: Kui me kõik hääletame selle põhimõtte poolt. Oleme nõus, et palgad võiks tuleneda sellest seadusest, aga konkreetsetelt keegi ei selgita välja, mis on kohtunike seisukoht nende palgamäärade endi osas, mis on kohtute seaduse eelnõus.

Tampuu: Siis oleks vaja tõesti uut ettepanekut.

Pappel: Siis tekibki sisuliselt olukord, kus me hääletame maha need määrad, mis on kohtute seaduse eelnõus.

Rask: Tegemist on väga loominguulise protsessiga. Sellest tulenevalt on minu kohustus koosolekut juhatada nii demokraatlikult, et kõik mõtted saaksid kirja. Kindlasti kõrgemate riigiteenijate palgaseaduses ei hakata reguleerima juhtimistasu küsimusi. See tähendab seda, et seal peaks olema fikseeritud Riigikohtu esimehe palk ja astmepalgad. Ja sealt edasi viitega, et kohtute seaduses reguleeritakse teised küsimused. Võimalusi on palju, need tuleb fikseerida. Siin ei saa nii, et otsustame ära ja pärast oleme oma otsuse vangis. Vaevalt, et kellelgi on soovi kohtunikud ilma jätta palgast ja sotsiaalsetest tagatistest. Iseasi, millised need on. See sõltub presidendi palganumbrist.

Kas on veel küsimusi erakorralise täiskogu korralduse kohta? Tehke kõigile selgeks, et osavõtt on erakordselt vajalik. Olen sunnitud hakkama küsima inimestelt seletuskirja, kes ei tule täiskogule, juhul, kui me ei saa kvoorumi kokku. Täiskogu otsuse täitmiseks on mul väga selge kohustus. Kasutan kõiki võimalusi, et välja selgitada, miks see nii ei toimunud. Kõik ei saa kunagi kohale tulla. Aga kui registreeritustest paljud kohale ei tule, peame rakendama lisaressurssi välja selgitamiseks, miks

tööpäeval, töö ajal varem kokku lepitud ajal kohtunikud oma staatusest tulenevat ülesannet ei täida. Mul on palve, et Kohtunike Ühing teeks sel teemal selgitustööd.

Pappel: Kohtunike Ühing on juba saanud selle kohta teate.

Rask: Alati on objektiivsed põhjused. Aga kui on nii palju objektiivseid põhjuseid, siis tuleb aegsasti teada anda. Rahaliselt on see suur üritus. Kui osavõtt on väike, siis on halvasti.

8. Tallinna Ringkonnakohtu ja Tallinna Halduskohtu kodukordade muudatused

Rask: Ettepanek mitte diskussiooni avada ja hääletada, kes on poolt, et need muudatused kooskõlastada? Palun käega märku anda. Sellega on tänane päevakord ammendunud.

Kas KHN kooskõlastab Tallinna Ringkonnakohtu ja Tallinna Halduskohtu kodukordade muudatused?

Poolt: 6

Vastu: -

Otsus: kodukorrad on kooskõlastatud.

Märt Rask
Juhataja

Karin Migur
Protokollija